ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 38-ы
№ 95 (2455)
2 снежня 1969 г. АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ПОСПЕХ НЯМЕЦКАЙ КНІГІ

У Мінску закрылася выстаўка нямецкай кнігі. Дзесяць дзён над Палацам спорту развяваліся дзяржаўныя сцягі СССР, БССР і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. За гэты час тут пабывала больш 15 тысяч мінчан і гасцей з розных гарадоў Беларусі, а таксама з Расійскай Федэрацыі, Украіны, Прыбалтыйскіх рэспублік. Яны знаёміліся з друкаванай прадукцыяй паліграфістаў ГДР, яе мастацкім афармленнем, юбілейнымі выданнямі, прысвечанымі 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Нямецкія сябры сустракаліся з пісьменнікамі, мастакамі, работнікамі выдавецтваў, студэнтамі нашай сталіцы.

Магілеўская абласная бібліятэка імя У. І. Леніна...

Магіляўчане так прывыклі да гэтага новага будынка на вуліцы Крыленкі, што кожнаму здаецца, быццам ён стаіць тут ужо дзесяцігоддзі.

Аб велічыні гэтай самай буйнай культасветустановы вобласці можна меркаваць па некалькіх лічбах: фонд — чатырыста тысяч кніг, чытачоў — пятнаццаць тысяч, штодзённа наведвае бібліятэку пяцьсот — шэсцьсот чалавек. Працуюць дванаццаць аддзелаў, дзевяць чытальных залаў...

І ў які аддзел ці чытальную залу зараз ні зайшоў бы, усюды можна бачыць тэматычныя выстаўкі твораў У. І. Леніна, літаратуры аб ім, прыгожа аформленыя стэнды. У актавай зале сістэматычна чытаюцца лекцыі аб жыцці і дзейнасці правадыра.

НА ЗДЫМКУ: — у абанементным аддзеле бібліятэкі.

Фота М. Мінковіча.

ЧАС ПРАД'ЯЎЛЯЕ ВЫСОКІЯ ПАТРАБАВАННІ

ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА КІНЕМАТАГРАФІСТАЎ БССР

Кожны фільм — мастацкі, дакументальны, або навукова - папулярны — заклікаsuccessfully быць дакладнай і надзейнай зброяй камуністычнага выхавання савецкіх людзей, фарміравання іх светапогляду, развіцця новых камуністычных грамадскіх адносін. Іменна з гэтых пазіцый і ішла размова на пленуме праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР, які адбыўся 26 лістапада.

З дакладам аб тым, як беларускія кінематаграфісты рыхтуюцца сустрэць стагоддзе з дня нараджэння У. І. Леніна, пра фільмы, створаныя ў апошнія гады, пра ўдачы і пралікі, пра цяжкасці і праблемы, з якімі сутыкаюцца кінематаграфісты ў сваёй працы, выступіў намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі, дырэктар кінастудыі «Беларусьфільм» Ул. Іваноўскі.

Скарочаную стэнаграму яго даклада «Літаратура і мастацтва» надрукавала ў мінулым нумары. Сёння мы расказваем пра спрэчкі, якія разгарнуліся пасля даклада.

— Партыйнае стаўленне да справы — гэта і самакрытычная ацэнка нашай работы, — сказаў у сваім выступленні кіназнаўца А. Красінскі. На яго думку, у дакладзе Ул. Іваноўскага не было дастаткова глыбокага аналізу сённяшняга стану беларускага мастацкага кіно. А мастацкае кіно і вызначае творчае аблічча студыі, па яго здабытках мяркуюць гледачы аб узроўні нацыянальнай кінематаграфіі.

— Мне здаецца, — працягваў А. Красінскі, — гэты прабел у дакладзе ўзнік таму, што дакладчыку не хацелася «завастраць» размову. А ўзровень беларускага мастацкага кіно сёння трывожыць усіх. На тры апошнія карціны з маркай «Беларусьфільм» напісана нямала рэцэнзій, і амаль усе яны — адмоўныя.

У дакладзе гаварылася аб перамогах, заваяваных студыяй у спаборніцтве па вытворчых паказчыках. Гэтаму можна было б радавацца. Кожнаму зразумела, што выкананне плана — вельмі важная справа, што за гэтым стаіць самаадданая праца сотняў людзей. І праца гэтая, вядома, варта павагі. Але выкананне вытворчых планаў, лічбы, якія тут прыводзіліся, — гэта яшчэ не крытэрый мастацкай каштоўнасці кінастужак. Галоўнае — якое ўздзеянне яны аказваюць на гледача, ці здольны яны на высокім ідэйна-мастацкім узроўні несці гледачу маральныя і эстэтычныя ўрокі. Вось дзеля чаго варта жыць і працаваць, вось дзеля чаго павінен выконвацца вытворчы план. Ніхто не скажа перад пачаткам кінасеанса, што карціна выпушчана раней тэрміну. І наўрад ці гэта каго-небудзь у зале суцешыць, калі карціна слабая.

Далей А. Красінскі гаварыў аб тым, што толькі ў творчай атмасферы, у атмасферы шчырых прафесіянальных спрэчак і дыскусій могуць стварацца паўнацэнныя мастацкія фільмы. І тут многае залежыць ад Саюза кінематаграфістаў, ад планамернай дзейнасці мастацкага савета студыі.

— У друку, напрыклад, сур'ёзна крытыкавалася карціна «Дзесятая частка шляху», — сказаў ён. — Крытыка справядлівая. А я памятаю пасяджэнне мастацкага савета напярэдадні запуску фільма ў вытворчасць. Тады ўсе, апрача рэжысёра Ю. Дубровіна, указвалі на сур'ёзныя недахопы сцэнарыя. Ужо тады было зразумела, што наўрад ці гэты сцэнарый можа быць добрай літаратурнай першаасновай для стварэння цікавага і змястоўнага фільма. Аднак фільм пачалі здымаць...

Аб вялікіх і важных пытаннях гаварылася ў зачытаным на пленуме выступленні народнага артыста СССР Ул. Корш-Сабліна:

— Мінуў ужо год, як у нас была створана адзіная студыя «Беларусьфільм». Многія пытаюцца: а што змянілася, ці сталі мы лепш працаваць? Пакуль вычарпальны адказ даць цяжка. Перш за ўсё таму, што творчыя і арганізацыйныя пытанні цесна пераплятаюцца паміж сабой і ўзаемна залежаць адно ад аднаго. Вядома, пры аб'яднанні дзвюх студый непазбежна сустрэліся цяжкасці, якія немагчыма пераадолець адразу. Але мне думаецца, што з часам усё стане на свае месцы. Важна падкрэсліць другое. Праведзеная рэарганізацыя бясспрэчна перспектыўная для далейшага развіцця беларускай кінематаграфіі.

Ул. Корш-Саблін адзначыў, што за апошнія гады многія работы беларускіх кінематаграфістаў заслужылі прызнанне грамадскасці і гледачоў. Дзяржаўнай прэміі БССР удастоены карціны «Масква — Генуя» і «Генерал Пушча». Фільм «Анюціна дарога» адзначаны прэміяй Ленінскага камсамола Беларусі. Сёлета на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР вылучаны мастацкі фільм «Іван Макаравіч» і дакументальны — «Штрыхі да партрэта». Толькі што закончаны два фільмы — «Я, Францыск Скарына» і кінастужка пра Кірылу Арлоўскага. Я думаю, што абодва гэтыя фільмы таксама будуць у нашым активе.

Аднак, адзначыў прамоўца, трэба яшчэ многа зрабіць, прыкласці вялікія творчыя намаганні, каб тэматычны план студыі і новыя сцэнарыі лепш і больш поўна адпавядалі задачам ленінскага года.

— Нам яўна не хапае не толькі добрых сцэнарыяў, а і сцэнарыяў наогул, — працягваў Ул. Корш-Саблін. — Калі студыя выпускае пяць фільмаў у год, гэта значыць, што мы павінны мець 15 дагавораў на новыя сцэнарыі. А іх у нас няма. Я гавару аб новых дагаворах, а не аб тых, якія «перапаўзаюць» з году ў год і не маюць ніякай перспектывы. Асноўная бяда ў тым, што сцэнарна-рэдакцыйная калегія не складае прадуманага цікавага тэматычнага плана. Гэта работа павінна весціся кіраўніцтвам студыі, рэжысёрамі і пісьменнікамі. Часцей за ўсё сцэнарый заказваецца «наогул», не ўлічваецца, які рэжысёр будзе здымаць гэты фільм. Іншы раз рэжысёр сам шукае сабе тэму і сцэнарыста.

Не кожны, нават самы добры акцёр, можа сыграць любую ролю, і не кожны рэжысёр можа зняць фільм па любым сцэнарыі. Гэта пытанне вельмі складанае. У нас жа часам аб ім забываюць, недаацэньваюць. Вось і атрымліваецца, што мы да гэтага часу не дабіліся правільнай загрузкі рэжысёрскіх кадраў. За прыкладам хадзіць недалёка. Заканчвае работу над фільмам «Я, Францыск Скарына» Б. Сцяпанаў. Які яго чакае новы сцэнарый? Ніякі. Зусім натуральна паўстае пытанне: чаму рэжысёры, аператары, мастакі павінны станавіцца ў прастой? Хто ў гэтым вінаваты?..

Сцэнарна-рэдакцыйная калегія павінна прыняць канкрэтныя меры па перабудове сваёй работы, бо гэта пытанне далейшага лёсу беларускай кінематаграфіі. Без вырашэння сцэнарнай праблемы нельга рухацца наперад.

У такі адказны год творчай працы, як сёлетні, трэба згуртаваць усе творчыя сілы. Трэба, каб кожны адчуваў локаць свайго таварыша, не цураўся крытыкі, працаваў, як кажуць, упэўнена і з адкрытай душой. Тады мы даб'ёмся вялікіх творчых поспехаў, адзначым выдатны юбілей яркімі творамі, якія адлюстроўваюць перамогу неўміручых ленінскіх ідэй.

Аб творчых адносінах да справы, аб агульнай зацікаўленасці калектыву ў павышэнні ідэйна-мастацкага ўзроўню фільмаў, якія ствараюцца на студыі «Беларусьфільм», гаварыў мастацкі кіраўнік аб'яднання тэлевізійных фільмаў рэжысёр А. Карпаў. Гэта аб'яднанне — самае маладое на студыі — існуе ўсяго адзін год. Праўда, за гэты час тут створаны рад удалых фільмаў. Гэта і «Белая вежа» С. Сплашнова, і «Беларусь мая сінявокая» Ю. Цвяткова, і «Чырвоны агітатар Трахім Глушакоў» В. Рубінчыка. Аднак аб'яднанне мае патрэбу ва ўвазе і дапамозе.

Працягваючы размову, пачатую Ул. Корш-Сабліным аб так званых творчых прастоях, А. Карпаў сказаў:

— Творчы прастой магчымы толькі тады, калі наогул няма творчасці. Будзе карысна для справы, калі рэжысёр, які зняў фільм у тэлевізійным аб'яднанні, пойдзе працаваць потым у аб'яднанні дакументальных фільмаў або мастацкіх. Можа такая жанравая разнастай-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

БУДНІ АРХІТЭКТАРАЎ

ТЭМА АБМЕРКАВАННЯ — ІНТЭР'ЕР

Гэта абмеркаванне пачалося з паездкі на аб'екты. Архітэктары — члены секцыі «Інтэр'ер і абсталяванне» і іх госці — мастакі і мастацтвазнаўцы пабывалі ў пансіянаце ЦК ЛКСМБ «Юнацтва» на Заслаўскім вадасховішчы, агледзелі нумары гасцініцы «Юбілейная». Уражанні ад паездкі сталі асновай гаворкі аб традыцыйным і новым у сучасным інтэр'еры.

Старшыня секцыі крытыкі Саюза мастакоў БССР А. Сурскі прысвяціў свае выступленне вынікам Усесаюзнага семінара па праблемах інтэр'ера ў Тбілісі. Аб канкрэтных пытаннях супрацоўніцтва архітэктараў і мастакоў гаварылі старшыня секцыі «Інтэр'ер і абсталяванне» Саюза архітэктараў БССР Л. Мельнік і старшыня секцыі «Манументальнае мастацтва» Саюза мастакоў БССР Г. Вашчанка. На вартасцях і недахопах асобных інтэр'ераў грамадскіх будынкаў Мінска спыніўся кіраўнік майстэрні «Белгіпрагандлю» Я. Цвінгер. Галоўны архітэктар эксперыментальна-канструктарскага бюро мэблі Міністэрства лясной і дрэваапрацоўчай прамысловасці БССР Э. Шуберт расказаў аб асобных пытаннях канструявання мэблі.

НОВЫЯ СЕКЦЫІ

У Саюзе архітэктараў БССР сёлета створаны дзве новыя секцыі.

Секцыя «Ландшафтная архітэктура» асноўнымі сваімі задачамі лічыць абмеркаванне навуковых праблем зялёнага будаўніцтва, дапамогу гарадам рэспублікі ў азеляненні, арганізацыю вучобы спецыялістаў. Секцыя правяла некалькі абмеркаванняў, на якіх заслуханы паведамленні аб рабоце пашыранага пасяджэння бюро ландшафтнай камісіі Саюза архітэктараў СССР, семінара па ландшафтнай архітэктуры ў Ерэване, Усесаюзнай нарады аб геаграфічных праблемах арганізацыі адпачынку і турызму. Для архітэктараў Мінска і абласных гарадоў рэспублікі наладжаны семінар, на якім з дакладамі выступілі галоўны архітэктар лесапаркавай зоны Масквы Б. Табілевіч і выкладчыца Маскоўскага універсітэта А. Смірнова. Рыхтуюцца абмеркаванні аб праблемах азелянення і добраўпарадкавання жылых тэрыторый і перспектывах развіцця паркаў рэспублікі.

Секцыя помнікаў Саюза архітэктараў БССР на сваім першым пасяджэнні заслухала даклады аб выніках работы нарады па выкарыстанні помнікаў архітэктуры ў сучасных мэтах і пленуме навукова-метадычнага савета Міністэрства культуры СССР. Супрацоўніца Інстытута мастацтвазнаўства Акадэміі навук БССР Э. Вецер расказала аб маладаследаваных помніках архітэктуры Брэстчыны.

ДЗІЦЯЧЫЯ ЗОНЫ ЗДАРОЎ'Я

Шмат гадоў дацэнт кафедры горадабудавання Беларускага політэхнічнага інстытута, кандыдат архітэктуры А. Сычова займаецца праблемай арганізацыі адпачынку дарослых і дзяцей. Вынікам гэтай працы з'явілася кніга «Загародні адпачынак дзяцей (планіроўка і забудова ўстаноў адпачынку)», якая ўключана ў тэматычны план «Стройиздата» на 1970 год.

На аснове айчыннага і зарубежнага вопыту, беларускі архітэктар прапануе дэталёвы разлік, класіфікацыю і наменклатуру ўстаноў дзіцячага адпачынку. Асаблівая ўвага нададзена ў кнізе планіроўцы аздараўляльных раёнаў, зон і комплексаў, іх добраўпарадкаванню. Палову кнігі займаюць ілюстрацыі. Аўтар прыводзіць узоры праектавання і будаўніцтва месц адпачынку дзяцей, найбольш цікавыя эксперыментальныя схемы.

Шырокае адлюстраванне ў працы знайшоў беларускі вопыт.

Выдавецтва рэкамендуе кнігу ў якасці дапаможніка для архітэктараў, планіроўшчыкаў, будаўнікоў, педагогаў, урачоў.

НОВЫЯ ШКОЛЬНЫЯ БУДЫНКІ

Праектаванне школьных будынкаў — адна з цікавых галін архітэктурнай творчасці. Мяняюцца метады навучання, удасканальваюцца наглядныя дапаможнікі, уносяцца змены ў праграмы, і ўсё гэта выклікае новыя патрабаванні да праектаў, якія распрацоўваюць архітэктары.

У рэспубліцы штогод будуецца каля 80-ці новых школ. Раней выкарыстоўваліся, галоўным чынам, праекты, зробленыя ў Маскве і Кіеве, часам састарэлыя. Цяпер у «Белдзяржпраекце» распрацавана новая серыя, якая цалкам забяспечвае запатрабаванні рэспублікі. Гэтыя праекты (аўтар Л. Гальдштэйн) прадугледжваюць шырокае выкарыстанне мясцовых будаўнічых матэрыялаў, уніфікаваных будаўнічых вырабаў і канструкцый. Яны прыйшліся да спадобы ў многіх мясцовасцях сярэдняй паласы РСФСР, на Кубані, Стаўрапольшчыне, на Украіне.

Беларускія архітэктары атрымалі новае ганаровае заданне. Яны робяць тыпавыя праекты школьных будынкаў для ўсёй краіны. Пяць такіх праектаў ужо прынята.

А пошук дойлідаў працягваецца. Па індывідуальным праекце ў Салігорску пабудаваны эксперыментальны будынак школы на 1600 вучняў. Такія школы з'явіліся і ў іншых гарадах рэспублікі. У Брэсце будуецца эксперыментальны будынак школы на 1.280 вучняў.

ДЫПЛОМЫ СТУДЭНЦКІМ ПРАЕКТАМ

Штогод Саюз архітэктараў СССР праводзіць агляд дыпломных работ студэнтаў архітэктурных і мастацкіх вышэйшых навучальных устаноў.

Выпускнікі Беларускага політэхнічнага інстытута прадставілі сёлета на агляд шэсць работ. Усе яны адзначаны дыпломамі.

Дыплом першай ступені журы прысудзіла праекту «Жылы раён у Мінску», выкананаму Л. Пацуковай і А. Сабалеўскім. Дыпломам другой ступені адзначаны праект Л. Міхайлавай і І. Біруковай «Новы горад на 100 тысяч жыхароў». Дыпломы трэцяй ступені атрымалі праекты І. Сітнікавай «Зона адпачынку на Вілейскім вадасховішчы» і Т. Хадыкі «Інжынерна-будаўнічы інстытут у Мінску».

У пастанове журы адзначаецца, што маладыя беларускія архітэктары працавалі над праектамі па рэальных праграмах, вырашалі актуальныя праблемы будаўніцтва гарадоў, грамадзянскага будаўніцтва, сінтэзу архітэктуры і манументальнага мастацтва.

Асаблівую цікавасць выклікаў на аглядзе праект жылога раёна ў Мінску. Упершыню А. Сабалеўскі прадставіў сваю працу на міжнародны конкурс студэнцкіх работ у Празе. Журы дапусціла праект да ўдзелу ў выстаўцы, прысвечанай сусветнаму кангрэсу архітэктараў. У дыпломнай рабоце малады архітэктар дэталёва абгрунтаваў свае прапановы. У гэтым яму дапамагала аднакурсніца Л. Пацукова. Раён на поўнач ад ракі Серабранкі архітэктары прапанавалі забудоўваць дамамі з аб'ёмных элементаў. Гэта дазволіць па-новаму вырашыць пытанне ўнутрыквартальнай планіроўкі, змяніць аблічча дамоў. У новых кватэрах будзе значна больш выгод. Студэнцкі дыпломны праект зацікавіў практыкаў. А. Сабалеўскі і Л. Пацукова-Сабалеўская пасля заканчэння інстытута запрошаны на работу ў «Белдзяржпрект».

А ПЕСНЯ БУДЗЕ ЖЫЦЬ!..

ДА 10-годдзя ЛІТАРАТУРНАГА МУЗЕЯ ЯКУБА КОЛАСА

Гэты двухпавярховы домік, які сціпла прытуліўся за бібліятэкай імя Якуба Коласа Акадэміі навук БССР, ведае кожны, каму дарагое роднае слова. У ім у апошнія гады жыў і працаваў народны пясняр. Тут былі закончаны паэма «Рыбакова хата», трылогія «На ростанях», напісаны шматлікія вершы, апавяданні, крытычныя і публіцыстычныя артыкулы.

Побач з домам узносяць свае шаты сосны і пасаджаныя рукамі паэта гонкія бярозкі, дубы, ліпы, каштаны, клёны... Штогод бялеюць ад квецені яблыні, грушы, вішні, якія дбайна і карпатліва вырошчваў гаспадар. Усё тут гаворыць пра мудрага і незабыўнага дзядзьку Якуба.

Здаецца нават,
Што дзвярны праём
тут павузеў,
Калі цяпер
Сюды ўваходзіш
са двара...
Я не прывыкну ўсё
ніяк,
Што тут цяпер музей
І што самога
Тут няма гаспадара... —

пісаў Мікола Аўрамчык.

І сапраўды, цяжка паверыць, што не выйдзе ўжо сам гаспадар ветліва сустракаць пісьменнікаў, вучоных, дзеячоў культуры і мастацтва, рабочых, калгаснікаў, студэнтаў, вучняў, воінаў Савецкай Арміі, якія часцяком завіталі да яго, каб параіцца па розных надзённых пытаннях.

Цяпер людзі прыходзяць сюды, каб яшчэ бліжэй пазнаёміцца з жыццём і творчасцю непаўторнага майстра мастацкага слова. Аб гэтым красамоўна сведчаць і запісы наведвальнікаў у памятнай кнізе музея.

«Я вельмі люблю творы Якуба Коласа, — піша студэнтка Надзея Квачонак з Докшыц. — З цікавасцю чытаю кожны радок, у якім гаворыцца аб народным паэце. Усім сваім сябрам заўсёды раю: калі вы хочаце ведаць і любіць беларускую мову, вучыцеся ёй у Якуба Коласа. Ні ў аднаго пісьменніка Беларусі няма такога багацця фарбаў у творах, такой прастаты, народнасці і разам з тым вялікай шматграннасці».

Частымі гасцямі музея бываюць як беларускія пісьменнікі, так і літаратары з братніх рэспублік і замежных краін. Яны прыходзяць сюды, каб усім сэрцам адчуць мудрасць, прастату, незвычайную сціпласць народнага песняра, веліч і непаўторнасць яго магутнага таленту.

«Нізкі паклон вам, дзядзька Якуб, мудры і строгі настаўнік! У гэтым доме ўсё нагадвае пра тое, што найвышэйшы гонар і найвышэйшае людское шчасце паэта — быць паэтам народным...» (Л. Навічэнка).

«Дарагі Колас, я не бачыў цябе ніколі пры жыцці, але ты запаліў ва мне агеньчык хараства, і вечнае табе за гэта дзякуй! Дзякуй табе за маё кніжнае дзяцінства і за твой народны і вельмі чалавечны талент». (В. Быкаў).

Людзі ідуць і ідуць у гэты памятны дом... Адны, каб агледзець экспазіцыю музея, другія, каб атрымаць кансультацыю па цікавячых іх пытаннях, трэція, каб пазнаёміцца з набыткамі музея. А новых матэрыялаў за апошні час паступіла ў музей багата. Гэта сотні пісем паэта і фотадакументаў, многа рукапісаў і кніг з аўтографамі.

Музей атрымаў пісьмы Якуба Коласа ад П. Броўкі, М. Лынькова, П. Глебкі, П. Кавалёва, У. Корбана і іншых нашых пісьменнікаў, фотакопіі яго пісем да вядомых рускіх паэтаў С. Гарадзецкага і С. Сомавай, у якіх ёсць многа цікавых звестак з жыцця і творчасці гэтага непаўторнага майстра мастацкага слова.

Рукапіс уступнай прамовы Якуба Коласа на ўрачыстым вечары, прысвечаным 125-годдзю з дня нараджэння М. А. Някрасава, перадаў А. Бачыла. Адкрываючы вечар, народны пясняр даў высокую ацэнку творчасці выдатнага рускага паэта-дэмакрата.

З Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея паступілі рукапісы вершаў Якуба Коласа «Вандроўнікі», «На беларускім гасцінцы», «Нямецкі бінокль», «Бацьку Мінаю», «На пералётах», «Салюты Масквы» і іншых, шматлікіх публіцыстычных і крытычных артыкулаў, некаторых раздзелаў паэмы «Адплата» і апошніх часці раздзелаў паэмы «Рыбакова хата». Цікава, што на палях рукапісных старонак паэмы «Рыбакова хата» амаль пасля кожнай страфы стаяць даты. Гэта дае нам магчымасць уявіць паўсядзённую карпатлівую працу паэта над сваім выдатным творам.

Вядомы беларускі паэт У. Дубоўка прыслаў з Масквы «Збор твораў» Якуба Коласа 1928 года выдання (том першы, выпуск першы і другі). Сюды ўвайшлі вершы і байкі, напісаныя народным песняром як у гады самаўладства, так і ў савецкі час. Ад У. Дубоўкі атрымана і першая частка трылогіі «На ростанях» — «У палескай глушы», якая выйшла ў свет у 1929 годзе на рускай мове ў перакладзе К. Якаўчыка. У прадмове да яе Я. Колас пісаў:

«Аповесць «У палескай глушы» з'яўляецца толькі частковым адлюстраваннем жыцця вясковай інтэлігенцыі, галоўным чынам жыцця вясковых настаўнікаў.

Жыццё гэта адносіцца да самага пачатку XX стагоддзя, да часу рэвалюцыі 1905 г. Выхаваная і вымуштраваная ў чыста казармавых абставінах і нашпігаваная ісцінамі ў духу «веры, царя и отечества», гэтая інтэлігенцыя, адарваная ад жывых крыніц жыцця, часткаю засталася вернай казённым прынцыпам, а часткаю, не бачачы прасвету, апускалася на дно і зацягвалася балотам. Болей жа ідэйная і жывая частка яе імкнулася зліцца з гэтымі крыніцамі і вобмацкам шукала новых дарог.

Аповесць «У палескай глушы» з'яўляецца толькі першым крокам гэтага жыцця. Аўтар думае паглыбіць яго ў сваіх далейшых творах, якія і будуць служыць працягам гэтай аповесці».

Цікавыя і арыгінальныя фатаграфіі Якуба Коласа перадалі ў музей першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Е. Лабанок, былы першы сакратар ЦК КПБ П. К. Панамарэнка, пісьменнік А. Міронаў і іншыя. На іх мы бачым народнага паэта сярод партыйных і дзяржаўных дзеячоў рэспублікі, сярод пісьменнікаў і г. д.

Усе гэтыя матэрыялы ў значнай ступені папоўнілі фонды музея, а многія з іх знайшлі сваё належнае месца ў экспазіцыі.

Вялікую работу праводзяць супрацоўнікі музея па ўшанаванні памяці песняра. Ужо адкрыта 14 мемарыяльных дошак на радзіме Якуба Коласа (Акінчыцах, Ластку, Альбуці, Смольні), у Пінску, на будынку галоўнага корпуса АН БССР, за межамі рэспублікі — у Ташкенце, Клязьме пад Масквой, на Куршчыне, дзе ў свой час жыў і працаваў народны паэт, і ў іншых месцах.

Значнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі з'явілася адкрыццё філіяла Літаратурнага музея Якуба Коласа на яго радзіме.

Да важнейшых памятных дат у жыцці нашага народа ў музеі ствараюцца выстаўкі. Да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна адкрыта выстаўка «Жыве між нас геній». Падрыхтаваны да друку і зборнік, куды ўвайшлі творы пісьменніка, прысвечаныя правадыру, роднай Камуністычнай партыі.

Супрацоўнікамі музея падрыхтаваны і выдадзены зборнікі матэрыялаў аб жыцці і творчай дзейнасці паэта «Вялікі пясняр беларускага народа», «Жыццё для народа», «У сэрцы народным», «Народны настаўнік Якуб Колас», «Бібліяграфічны даведнік», альбом «Якуб Колас», памятка «Літаратурны музей Якуба Коласа» і іншыя. Пры дзейсным удзеле работнікаў музея выйшлі ў свет 12-томнае выданне твораў песняра, а таксама зборнік беларускіх народных казак «Дзіва», якія ў свой час апрацаваў і пераклаў на рускую мову Якуб Колас.

...Ходзіш па залах музея, знаёмішся з яго экспанатамі, перагортваеш яшчэ і яшчэ раз старонкі памятных кніг, чытаеш водгукі наведвальнікаў, і ў памяці паўстаюць паэтычныя радкі С. Грахоўскага:

Ён не паспеў аб
нашым слаўным часе
Усяго сказаць, усіх
паэм зладзіць,
Пайшоў пясняр,
а песня засталася.
Памёр паэт, а песня
будзе жыць!

М. БАЗАРЭВІЧ.

ГРАМАДЗЯНСКІ АБАВЯЗАК МАСТАКА

100.

Па гэтай лічбе сёння вывяраецца жыццё і праца кожнага мастацкага калектыву рэспублікі. Да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна тэатры рыхтуюць новыя спектаклі, музычныя калектывы — новыя канцэртныя праграмы, новыя творы пішуць кампазітары і мастакі. Умацаванню выхаваўчай работы ў творчых калектывах рэспублікі быў прысвечаны VIII пленум БРК прафсаюза работнікаў культуры, які днямі адбыўся ў Доме мастацтваў. Даклад па гэтым пытанні зрабіў яго старшыня тав. Паміла Л. Ф.

Работнікі культуры і мастацтва рэспублікі, сказаў ён, бачаць свой грамадзянскі абавязак у тым, каб на аснове ленінскага вучэння аб партыйнасці і народнасці мастацтва стварыць творы і вобразы, у якіх бы глыбока, на высокім ідэйным і мастацкім узроўні былі раскрыты барацьба савецкага народа за ажыццяўленне ленінскіх ідэй, яго ратны і працоўны подзвіг. Поўныя поспехі ў гэтым напрамку прадэманстравалі фестывалі беларускага мастацтва апошняга часу, у тым ліку — на радзіме Ільіча, у горадзе Ульянаўску, а таксама лепшыя тэатральныя прэм'еры, асобныя творы кампазітараў і мастакоў, кінематаграфістаў і выканаўцаў. Далей дакладчык расказвае аб арганізацыі творчай і палітычнай вучобы ў калектывах, аб рабоце гурткоў, семінараў, палітшкол, лекторыяў, творчых клубаў. Як адзін з самых важных напрамкаў работы прафсаюзных арганізацый і мясцовых камітэтаў ён разглядае ўмацаванне сувязі творчых работнікаў з рабочымі прамысловых прадпрыемстваў і будоўляў, працаўнікамі сельскай гаспадаркі, воінамі Савецкай Арміі. Такія сувязі маюць многія калектывы рэспублікі. Так, сем творчых сустрэч калектыву тэатра оперы і балета адбылося з калектывамі Мінскіх аўта- і радыёзавода. На гэтых сустрэчах выступалі народная артыстка СССР Т. Ніжнікава, народныя артысты БССР Т. Шымко, А. Генералаў, В. Чарнабаеў, І. Савельева, В. Давыдаў і іншыя. Рабочыя заводаў запрашаліся на генеральныя рэпетыцыі прэм'еры оперы «Травіята» і спектакля «Кастрычнік». Разам з рабочымі быў праведзены дзень адпачынку ў Палацы культуры аўтазавода. Такія сувязі даюць шмат карысці і калектыву тэатра, і рабочым — у творчасці, працы, выхаванні моладзі.

Але ці заўсёды ў творчых калектывах моладзь атрымоўвае добрую ідэйную і маральную загартоўку? Мастацкі кіраўнік Дзяржаўнай харавой капэлы БССР, народны артыст СССР Р. Шырма падкрэслівае, што выхаванне сваёй творчай моладзі і той, якая знаходзіцца ў глядзельнай зале, — працэс адзін. І тут шмат недаробак. Нямала маладых людзей выходзяць з-пад уплыву сапраўднага мастацтва, за вялікае мастацтва прызнае толькі модныя эстрадныя песні, горшыя з іх, у музыцы — какафонію. У гэтым ім, на жаль, часам дапамагае радыё і тэлебачанне. У мастацкай самадзейнасці далёка не лепшыя эстрадныя калектывы змаглі месцамі адцісунць на задні план цудоўныя харавыя і музычныя калектывы. Гэты працэс асабліва наглядаецца ў вну рэспублікі. Дзе, скажам, тыя цудоўныя харавыя калектывы, што не так даўно існавалі ў Мінску ў політэхнічным інстытуце і універсітэце? Далей Шырма гаворыць аб культурна-выхаваўчых мерапрыемствах, якія праводзяцца ў калектыве капэлы, у Саюзе кампазітараў БССР. Ён падкрэслівае значэнне выхавання патрыятызму на прыкладах гісторыі і культуры Беларусі, яе героікі і працоўных дасягненняў. Расказвае аб новых работах кампазітараў і капэлы на беларускія тэмы, аб работах, што рыхтуюцца да Ленінскага юбілею.

Мастацтва — магутная школа выхавання. Мастакі павінны мець жывыя творчыя сувязі з рабочым класам, сялянствам, воінамі Савецкай Арміі. Гэта падкрэсліў старшыня Беларускай рэспубліканскай ваенна-шэфскай камісіі тав. У. Герман. Ён гаварыў аб шэфскай рабоце ў воінскіх часцях калектыву Беларускага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы, падкрэсліў асаблівую заслугу ў гэтай рабоце народнага артыста БССР У. Дзядзюшкі. Тав. Герман адзначыў, што творчыя сілы рэспублікі маюць вялікія магчымасці для ўзмацнення ваенна-шэфскай работы.

Аб выхаванні моладзі ў рамках Беларускага тэатральнага аб'яднання расказала Л. Александроўская — старшыня аб'яднання, народная артыстка СССР. Яна спынілася на рабоце Дома мастацтваў, дзе паспяхова працуюць універсітэт культуры, лекторый, клуб творчай інтэлігенцыі, праводзяцца творчыя вечары, сустрэчы з пісьменнікамі, мастакамі, артыстамі, кінематаграфістамі, кампазітарамі, спартсменамі. Александроўская спыняецца на значэнні творчых кантактаў паміж мастацкімі калектывамі, расказвае аб творчай вучобе, якую наладжвае БТА. Яна прыводзіць факты няправільных адносін некаторых нізавых прафсаюзных арганізацый і мастацкіх кіраўнікоў да арганізацыі творчай вучобы і выхаваўчай работы ў калектывах, што ў сваю чаргу зніжае мастацкі ўплыў калектываў на аўдыторыю.

У заключэнне пленума выступіў міністр культуры БССР тав. М. Мінковіч. Ён падкрэслівае значэнне выхавання савецкага патрыятызму ў кожным чалавеку. Любое мерапрыемства — лекцыя, творчая сустрэча, канцэрт і г. д. — трэба заўсёды праводзіць з думкай: а што гэта дае для выхавання любві да сваёй радзімы, народа, партыі. Калі заўсёды будзем так думаць — у нашай творчасці не будзе месца творам безыдэйным, мастацкі слабым. У сістэме культурна-асветніцкіх устаноў праводзіцца пераатэстацыя работнікаў, кажа тав. М. Мінковіч. Выяўляецца, што многія з тых, каму даручана кіраваць людзьмі, выхоўваць іх, — самі не маюць элементарных палітычных ведаў. Недапусціма, каб такія людзі кіравалі калектывамі, працавалі на культурным фронце з масамі. Далей міністр падкрэслівае вялікую адказнасць работнікаў мастацтва пры рабоце над вобразам Леніна, заклікае адзначыць юбілей правадыра плённай творчай працай у сцвярджэнні ленінскіх ідэй сродкамі мастацтва.

Па абмеркаваным пытанні пленум прыняў разгорнутую пастанову.

МАЛАДЗЕЧАНСКІЯ СУСТРЭЧЫ

Нядаўна Маладзечанскі Дом народнай творчасці правёў справаздачу-канцэрт самадзейных кампазітараў і пачынаючых паэтаў. Адначасова экспанавалася выстаўка работ самадзейных мастакоў і народных умельцаў.

Аб тым, як прайшоў семінар, што новага паказала выстаўка, — гаворка ў гэтых нататках.

СЛУХАЮЧЫ КАНЦЭРТ

Сёмы раз збіраюцца ў Маладзечна кампазітары-аматары і пачынаючыя паэты. Іх творчыя сустрэчы сталі добрай традыцыяй. Вялікую работу праводзіць секцыя самадзейных кампазітараў, якую ўзначальвае намеснік дырэктара музычнага вучылішча Эдуард Ледаховіч, і пастаянныя кансультанты, пра якіх ужо ніяк не скажаш, што яны госці ў Маладзечна — паэт Адам Русак і кампазітар Юрый Семяняка. З іх добрага блаславення ў маладзечанскіх кампазітараў нарадзіліся песні, якія палюбіліся ва ўсёй нашай рэспубліцы і нават заваявалі прызнанне за яе межамі.

Па-рознаму праходзяць тут творчыя сустрэчы. Гэты семінар пачаўся з канцэрта-справаздачы кампазітараў-аматараў і пачынаючых паэтаў Маладзечанскага, Валожынскага, Вілейскага, Мядзельскага раёнаў і горада Маладзечна.

Дванаццаць песень для хору і салістаў і дзве народныя песні ў запісе і апрацоўцы самадзейных кампазітараў прагучалі ў той вечар у клубе. Дзве апрацоўкі народных мелодый выканаў цымбальны аркестр. Першыя спробы самастойнай творчасці паказалі студэнты музычнага вучылішча. Цікавай была літаратурная частка канцэрта. Новыя вершы і байкі прачыталі пачынаючыя паэты.

Паўнюткая зала (у пераважнай большасці моладзь) чула ўспрымала кожны твор, які выконваўся са сцэны клуба маладзечанскіх чыгуначнікаў. У зале і на сцэне былі людзі, якія любяць песню і захапляюцца паэзіяй. Слухаючы, як рэагавала зала на выступленні самадзейных артыстаў і пачынаючых паэтаў (то ўзнікалі воплескі, то наступала цішыня, то смех пракатваўся па радах), можна лёгка было вызначыць — жыць ці не жыць таму ці іншаму твору, які лёс яго чакае...

Канцэрт быў бы значна паўнейшым і цікавейшым, калі б намечаная праграма была поўнасцю выканана. Шкада, што не прыехалі на канцэрт самадзейныя калектывы з Мядзеля і Вілейкі. А артысты-аматары з Маладзечанскага і Валожынскага раёнаў наогул не трапілі ў праграму. Калі ўжо рыхтуецца справаздача-канцэрт з твораў самадзейных кампазітараў і пачынаючых аўтараў, то чаму ігнаруюцца сельскія калектывы? Чаму з чатырох раёнаў ніводзін калгасны хор ці хоць бы вакальны ансамбль не ўдастоіўся гонару першым праспяваць песню мясцовага кампазітара? Міжволі ўзнікаюць думкі: а ці на тым узроўні сельская самадзейнасць сёння? Можа, пасля аглядаў, прысвечаных 50-годдзю БССР і КПБ, згас творчы агеньчык у калгасных артыстаў гэтых раёнаў? А мо жывуць яны ад агляду да агляду, ад адной знамянальнай даты да другой?..

Але вернемся да канцэрта. Музычнае вучылішча было прадстаўлена ў ім трыма хорамі і цымбальным аркестрам на чале з дырыжорамі М. Елісеенкам, Н. Шамсутдзінавым А. Шунтавым, Ю. Церабуном, а таксама харавой групай народнага ансамбля песні і танца (кіраўнік І. Сушко) і хорам уліково-планавага тэхнікума (кіраўнік Б. Гямбіцкі), якія падрыхтавалі даволі разнастайную праграму канцэрта. Праўда, хацелася, каб выканаўчае майстэрства тых калектываў было больш высокім. Склалася ўражанне, што для такога адказнага выступлення самадзейным артыстам не хапіла славутага студэнцкага дня...

Многія песні, што выконваліся ў той вечар кампазітары прысвяцілі Леніну, партыі, нашай Радзіме. Зразумела, што прад'яўляць патрабаванні да творчасці кампазітараў-аматараў, як да прафесіяналаў, нельга. Але калі аўтар бярэцца напісаць песню з такой назвай, як «Плошча Леніна», і ў змесце перадаць увасабленне ленінскіх ідэй, то ён павінен адчуваць адказнасць за такую працу. На жаль, песня, напісаная Б. Гямбіцкім на словы Б. Герта, якая прагучала ў выкананні хору ўліково-планавага тэхнікума, па сваіх мастацкіх вартасцях пакідае жадаць лепшага.

Асобнай гаворкі заслугоўваюць музыка і словы песні М. Судніка «А я ўсё чакаю». Гэта — перайманне далёка не лепшых узораў эстраднага жанру. Песні нестае і самастойнасці, і музычнасці.

Актыўным аўтарам заявіў сябе Віктар Носаў. Прагучалі тры песні, напісаныя на яго словы. У В. Носава вельмі нізкі ўзровень паэтычнай культуры. Яму не ўдаецца пазбегнуць штампаў у перадачы сваіх пачуццяў. Нагадаю радкі з песні «У вясновым разліве»:

> В весеннем разливе,
> в стремленьи весеннем
> Великая партия нашей страны
> Ведет с красным стягом народ
> в наступленье
> В зеленом пожаре великой
> весны!

Аналагічныя хібы ў другім тэксце песні В. Носава і Л. Сурпіна «Звяраючы жыццё па Ільічу», дзе няма паэтычнага майстэрства.

Заўважу, што на сур'ёзныя недахопы песні «У вясновым разліве» яшчэ ў жніўні ўказвалася на секцыі музыкі Рэспубліканскага Дома народнай творчасці, якая прапанавала аўтару перарабіць тэкст — толькі пры гэтай умове яе дазвалялася выконваць. Але заўвагі засталіся не ўлічанымі.

Нельга сказаць, што ў канцэрце не было цікавых песень, якія прыемна было выконваць і слухаць. Усхвалявала гераічная песня-балада пра подзвігі беларускіх партызан у дні Вялікай Айчыннай вайны «Лаўскі бой» Леаніда Свердзеля на словы Адама Русака. Яе выконваў факультэцкі хор музычнага вучылішча ў суправаджэнні цымбальнага аркестра. Хораша прагучалі таксама песня «Дрэмлюць люстраныя воды» (запіс і апрацоўка Э. Ледаховіча, словы К. Буйло) і беларуская народная песня «Як я ў мамкі была» ў апрацоўцы І. Сушко, якую хор праспяваў акапэльна. Хорам і аркестрам удала дырыжыраваў А. Шунтаў.

У іншым ключы працуе самадзейны кампазітар Васіль Зінькевіч. Яго творы больш камернага плана. У канцэрце выкладчык музычнага вучылішча Васіль Каваліў праспяваў яго рамансы «Калі разам мы» (словы І. Калесніка), «Мне свецяць зоркі з вышыні» (словы Н. Рыбалкі), а хор выканаўчага аддзялення вучылішча выканаў лірычную песню «Калі мілы стрэнецца» (словы М. Рыленкава).

На вечары выступілі пачынаючыя паэты.

Асобна хочацца адзначыць выступленне жыхаркі Валожына, 69-гадовай Ганны Міхайлаўны Рубацкай. Яе іскрыстая народная мова, маладая жыццярадаснасць усхвалявалі аматараў паэзіі. Доўга не адпускалі са сцэны Ганну Міхайлаўну, а яна, па-сялянску сціплая, з добрай усмешкай чытала свае новые вершы і байкі...

НА ВЫСТАЎЦЫ

Залы выстаўкі работ самадзейных мастакоў і народных умельцаў Маладзечаншчыны, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, не пуставалі. Поспех яе перш за ўсё ў тым, што гледачы бачаць работы сваіх землякоў, з якімі побач жывуць і працуюць. Да таго ж, многія работы прысвячаюцца роднаму краю, адлюстроўваюць змены, якія адбыліся на Маладзечаншчыне за гады Савецкай улады.

Вось серыя пейзажаў самадзейнага мастака, рабочага мэблевай фабрыкі Эдуарда Тонкавіча. Новыя вуліцы, дамы, будоўлі, вежавыя краны—такі сённяшні пейзаж былога заштатнага гарадка, а зараз горада фабрык і заводаў, горада студэнцкай моладзі. Э. Тонкавіч упершыню выступіў у новым для яго жанры. Цікавыя па задуме яго інкрустацыі—барэльеф «Ленін» і «Ля вечнага агню».

Серыю работ, прысвечаных Ільічу, прапанаваў гледачам Юрый Елькін. Яго барэльефы (дрэва) паказваюць Ільіча ў розныя моманты жыцця: Ленін чытае газету, Ленін у задуменні... Вялікаму Леніну прысвяціла сваё пано калгасніца з Вілейскага раёна Лідзія Тонкавіч. Па-майстэрску выткала яна партрэт правадыра.

Ёсць яшчэ работы, у якіх самадзейныя мастакі і народныя ўмельцы адлюстроўваюць вобраз правадыра.

Такая цікавасць да вобраза Леніна зразумелая. Але брацца за вырашэнне гэтай высакароднай тэмы заўсёды трэба з вялікай адказнасцю. Справа, вядома, не толькі ў тым, каб перадаць партрэтнае падабенства. Галоўнае — адлюстраваць веліч Леніна-мысліцеля, Леніна-правадыра. А гэта задача не заўсёды пад сілу нават мастакам-прафесіяналам...

Важная праблема ў кожнага мастака — так адлюстраваць героя нашага часу, каб вобраз яго ўсхваляваў гледачоў. Самадзейнаму скульптару, інваліду Вялікай Айчыннай вайны Аляксандру Жываеву пашчасціла. Ён знайшоў свайго героя. Праўда, працаваць над партрэтам было цяжка. Іншы раз хацелася кінуць усё і ніколі больш не брацца за гліну... Але мінаў тыдзень—другі, і работа пачыналася зноў. І вось на выстаўцы скульптурны партрэт Героя Сацыялістычнай Працы старшыні калгаса «Светлы шлях» Маладзечанскага раёна Уладзіміра Калачыка. Валявы, адухоўлены твар мыслячага чалавека, дзяржаўнага дзеяча, сапраўднага інтэлігента, які прайшоў нялёгкі жыццёвы шлях.

Прыцягваюць увагу работы А. Жываева «Еетру насустрач» і «Дзяўчына спіць». Яны вабяць шчырасцю пачуцця, тонкай лірычнасцю.

У раздзеле івянецкіх майстроў керамікі нямала работ, якія ўжо не раз экспанаваліся на папярэдніх выстаўках. Побач з імі ёсць і новыя цікавыя рэчы бытавога ўжытку, створаныя Ф. Целяшэўскім, С. Адамовічам, В. Каруновым.

Арыгінальныя і самабытныя работы старэйшага ў рэспубліцы разьбяра Апалінарыя Пупко. У яго ўмелых руках ажыў весялун і жартаўнік Несцерка. А колькі пыхі ў персанажа жанравай кампазіцыі «Першы хлопец на вёсцы»!

Міжволі спыняешся ля кампазіцыі Мікалая Шчаўкановага «У імя Радзімы» (масла), у якой самадзейны мастак паказвае гераізм савецкіх людзей у суровыя дні Вялікай Айчыннай вайны.

Вось, бадай, як мне здаецца, найбольш значнае і вартае ўвагі на гэтай выстаўцы. Але ж тут экспанавалася каля 500 работ. Гэта многа, калі ўлічыць, што Маладзечанскі Дом народнай творчасці курыруе толькі чатыры раёны. Экспанатам цесна. Многія з іх проста не глядзяцца з-за таго, што ім не хапае і прасторы, і паветра, і святла... Думаецца, арганізатарам выстаўкі трэба зыходзіць не з неабходнасці паставіць «птушачку» ў справаздачы (маўляў, паказвалі аж 500 работ!), а перш за ўсё з пачуцця адказнасці перад гледачамі.

Выстаўка юбілейная, тэматычная. Тым не менш, на ёй паказвалася многа пейзажных кампазіцый. І бяда не ў тым, што гэта менавіта пейзажы. Кепска тое, што сярод іх мала новых, многія ўжо не раз экспанаваліся на папярэдніх выстаўках. Сярод экспанатаў былі і работы маладых мастакоў, якія працуюць на Маладзечанскай фабрыцы мастацкіх вырабаў, што ўжо зусім недапушчальна ў экспазіцыі непрафесіяналаў.

Раздзел народнага ткацтва на такіх выстаўках звычайна захапляе багаццем фарбаў і фантазіі майстрых, арыгінальнасцю кампазіцыі і рысунка. На жаль, на гэтай выстаўцы ткачыхі не вельмі ўзрадавалі. Дарэчы, іх посцілкі і ручнікі былі развешаны ў цёмным калідоры. Таму нават тое, што паказвалася, гублялася з-за адсутнасці святла.

Хацелася ўбачыць на выстаўцы добрыя сюрпрызы: сустрэцца з работамі дагэтуль невядомых народных умельцаў. Іх, на жаль, не было. Значыць, выяўленнем новых талентаў у Маладзечна аддаюць яшчэ мала ўвагі.

Выстаўкі работ самадзейных мастакоў і народных умельцаў у нас не навіна. Яны часта наладжваюцца зараз у сельскіх клубах, раённых цэнтрах і гарадах рэспублікі. Тым з большай адказнасцю трэба ставіцца да іх арганізацыі.

Я. ДАНСКАЯ,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

ПРАЗ ПЯЦЬ ГАДОЎ ПАСЛЯ ПРЭМ'ЕРЫ

Прэм'ера балета «Золушка» кампазітара, лаўрэата Ленінскай прэміі С. Пракоф'ева і лібрэтыста М. Волкава адбылася 28 лістапада ў Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета БССР.

— У 1964 годзе мінчане сардэчна прынялі маю харэаграфічную рэдакцыю і пастаноўку «Золушкі», — расказвае народны артыст РСФСР і КазССР лаўрэат Дзяржаўных прэмій СССР прафесар Р. У. Захараў.— Вось чаму я з радасцю прыняў запрашэнне тэатра паставіць балет у новай рэдакцыі. І калі ўлічыць, што ў балетнай трупе адбылася змена пакаленняў, якая вылучыла рад маладых таленавітых артыстаў, дык гэта пастаноўка з'яўляецца прэм'ерай для тэатра. А прэм'ера — гэта свята для артыстаў і гледачоў. Маю думку пацвярджае і сённяшняе прадстаўленне, якое цёпла сустрэлі гледачы. У гэтым вялікая заслуга дырыжора — заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР і Татарскай АССР К. Ціханава, мастака — лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР, народнага мастака СССР, заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР Я. Чамадурава, а таксама выканаўцаў вядучых партый — народных артыстаў БССР А. Карзянковай, В. Давыдава, заслужаных артыстак БССР М. Пятровай, Р. Красоўскай і іншых...

А 29 лістапада газеты апублікавалі Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні ганаровага звання народнага артыста СССР Расціславу Уладзіміравічу Захараву, выдатнаму харэографу сучаснага балетнага мастацтва. Тэатральная грамадскасць Беларусі шчыра віншуе Р. У. Захарава з гэтай высокай узнагародай.

На здымку — сцэна са спектакля «Золушка». На першым плане — А. Карзянкова ў партыі Золушкі і В. Давыдаў у партыі Прынца.

Фота Ул. КРУКА.

Літаратура і Мастацтва 2
Аўторак, 2 снежня 1969 года

ЧАС ПРАД'ЯЎЛЯЕ ВЫСОКІЯ ПАТРАБАВАННІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

насць дапаможа мастаку знайсці сябе, знайсці свой шлях у мастацтве. І тут трэба сказаць, што наш Саюз кінематаграфістаў слаба ўплывае на творчае жыццё студыі, не праяўляе пастаянных клопатаў аб росце маладых кінематаграфістаў.

Дастаткова ўспомніць, як арганізуюцца ў Доме кіно прэм'еры новых беларускіх фільмаў. Вось, напрыклад, зняў свой першы фільм «Чырвоны агітатар Трахім Глушакоў» рэжысёр Валерый Рубінчык. Фільм удаўся. Нядаўна ён быў паказаны ў Доме кіно. Здавалася б, гэты дзень мог стаць святам для рэжысёра, для ўсёй яго здымачнай групы. Але прэм'ера, па сутнасці, не адбылася. Спачатку паказалі хроніку, потым фільм, потым яшчэ нешта. Ні цёплых слоў, ні творчай размовы не было. А калегі і старэйшыя таварышы павінны былі б зрабіць гэта ў першую чаргу.

Рэжысёр А. Ястрабаў прысвяціў сваё выступленне рабоце беларускіх кінадакументалістаў. На яго думку, за апошнія два гады асабліва вырасла майстэрства нашых рэжысёраў і аператараў, яны ў пастаянным пошуку, у імкненні ўскрыць тыя велізарныя пласты жыцця з неаглядным багаццем чалавечых характараў, якія яшчэ параўнаўча нядаўна былі для нас неўзнятай цалінай.

— Мне даводзіцца многа ездзіць па Беларусі, па краіне, выступаць перад хлебаробамі і шахцёрамі, студэнтамі і пагранічнікамі, знаёміць іх з нашымі фільмамі. Я заўсёды раблю гэта з задавальненнем, з гордасцю за сваіх таварышаў па рабоце, фільмы якіх карыстаюцца поспехам у нашага і зарубежнага гледача.

А. Ястрабаў гаварыў аб неабходнасці ўмацоўваць творчы кантакт паміж «Беларусьфільмам» і Мінскай студыяй тэлебачання.

— Так, творчае разуменне нашых патрэб і творчая крытыка нам, акцёрам, неабходныя,— пачала сваё выступленне заслужаная артыстка БССР Т. Аляксеева.—Інакш можна зачэзнуць, страціць свае прафесіянальныя якасці. Такая небяспека пагражае нават сталым акцёрам. Што ж гаварыць пра маладых? Як радасную з'яву, можна адзначыць стварэнне беларускага курса на акцёрскім аддзяленні Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі. Трэба спадзявацца, што ў нас складзецца цікавы калектыў беларускіх кінаакцёраў. Але мастацтва акцёра залежыць ад літаратурнай першаасновы фільма — ад сцэнарыя, ад намечаных у ім характараў. Таму нас, акцёраў, вельмі хвалюе, якія сцэнарыі запускаюцца ў вытворчасць. Шкада, але факт застаецца фактам: мы часта вымушаны іграць бляклыя, нецікавыя ролі.

Гэта выступленне нібы прадоўжыла кінаактрыса Н. Жукоўская.

— Час праляціць хутка, — гаворыць яна. — Пройдзе некалькі гадоў — і сённяшнія студэнты інстытута кінематаграфіі вернуцца ў Беларусь. Трэба быць гатовымі да гэтага. А то ж нашы акцёры гадамі чакаюць выпадку, каб зняцца ў фільме беларускай студыі. За гэты час можна і дыскваліфікавацца. Таму неабходна падумаць, як арганізаваць вучобу і трэнаж акцёрскай групы, створанай пры студыі. На думку Н. Жукоўскай, у перспектыве трэба мець на ўвазе стварэнне тэатра кінаакцёра.

Кіназнаўца В. Нячай падзялілася сваімі ўражаннямі ад паездкі на Далёкі Усход. У час гэтай паездкі далёкаўсходнія гледачы пазнаёміліся з дакументальным фільмам «Штрыхі да партрэта» — фільмам, які расказвае аб пяцідзесяцігадовым шляху Беларусі за гады Савецкай улады, аб ажыццяўленні неўміручага ленінскага вучэння. Карціна прымалася гледачамі цёпла. Ім былі зразумелыя тыя ідэалы, якія натхнялі беларускіх кінематаграфістаў, накіроўвалі іх творчыя намаганні.

Аднак, на думку кіназнаўцы, далёка яшчэ не ва ўсіх дакументальных фільмах вядзецца творчы пошук, даецца змястоўнае выяўленчае рашэнне. У свой час аб рабоце нашых дакументалістаў ішла спецыяльная размова на пленуме Саюза кінематаграфістаў БССР. Гэта размова, відаць, прынесла пэўную карысць. Але час ідзе і наспяваюць новыя праблемы. Саюз павінен і тут памагчы практыкам кінадакументальнага жанру.

Вольга Нячай крытыкуе мастацкія фільмы «Дзесятая частка шляху», «Стварь бой!», «Чакай мяне, Ганна!». Лепшы за іншыя — «Іван Макаравіч» І. Дабралюбава, але і гэта ўсяго толькі добротны сярэдні фільм, у якім больш цікавых заявак маладога рэжысёра, чым сапраўдных і самастойных знаходак. У беларускіх мастацкіх фільмах, створаных за апошнія гады, можа прывабіць цікавая аператарская работа або добра сыграная роля. Аднак гэта не можа выратаваць агульнага ўзроўню карціны.

— Прычыны няўдач — у слабой драматургіі, — гаворыць у заключэнне кіназнаўца. — Па-мойму, сцэнарная праблема павінна стаць прадметам асаблівай увагі і студыі, і Саюза кінематаграфістаў, і Саюза пісьменнікаў БССР.

Рэжысёр І. Вейняровіч палемізуе з ацэнкай агульнага стану беларускага мастацкага кіно, якую даў на пленуме кіназнаўца А. Красінскі.

— Я не хачу сказаць, што ўсё ў нас у парадку, усё добра. Але ў творчай дзейнасці калектыву ёсць многа цікавага, што заслугоўвае падтрымкі. На студыі пачала свой творчы шлях вялікая група рэжысёраў і аператараў. А пачатак шляху ніколі не бывае лёгкі. Тут могуць быць і зрывы, і праліжі. Праўда, затрачаныя намаганні заўсёды потым акупяцца. Што ж датычыць рэжысёра Вінаградава, дык было зроблена ўсё, каб утрымаць яго ў калектыве. А сам Вінаградаў не хацеў працаваць так, як трэба, страціў пачуццё адказнасці, забываў, у імя чаго і для каго ён працуе.

У шэрагу фільмаў беларускім кінадакументалістам, гаворыць І. Вейняровіч, удалося стварыць яркія партрэты нашых сучаснікаў — будаўнікоў камунізма. Неабходна працягваць работу ў гэтым напрамку, таму што ўсё, што зроблена на нашай зямлі выдатнага, — зроблена рукамі савецкага чалавека, чалавека-стваральніка.

Аб навукова-папулярным кіно гаварыў у сваім выступленні рэжысёр У. Стральцоў. Стварэнне кожнага навукова-папулярнага фільма вымагае вялікай працы. І для таго, каб гэтыя фільмы заваявалі экран, неабходны рэжысёры і аператары, якія любяць спецыфіку і ўмеюць рабіць стужкі навукова-папулярнага жанру. Неабходна палепшыць, а больш дакладна — стварыць сучасную тэхнічную базу.

Прамоўца таксама гаварыў аб тым, што паслабілі сваю работу творчыя секцыі Саюза кінематаграфістаў, гаварыў аб крытыцы — яна заклікана сур'ёзна і абгрунтавана садзейнічаць творчаму росквіту кінамастацтва і змагацца супраць шэрасці і фальшу.

На трыбуне — кінакрытык Е. Бондарава.

— Стварылася такое становішча, што кінакрытыка ў нас сама па сабе, а кінавытворчасць — сама па сабе. Да галасоў крытыкі на студыі «Беларусьфільм» не прыслухоўваюцца, і яе ўплыў на творчы працэс зусім слабы. Вядома, з такімі ўзаемаадносінамі мірыцца нельга. Хіба варта нам задавальняцца і хваліць адзін аднаго за стварэнне ўсяго толькі прыстойных сярэдніх фільмаў, зробленых на добрасумленна-рамесніцкім узроўні — не вышэй!

Уладзімір Ільіч Ленін гаварыў, што пры правядзенні розных юбілеяў самы лепшы спосаб адзначыць іх — гэта засяродзіць увагу на нашых недахопах. Гэта засяроджанасць дае магчымасць вызначыць, што трэба зрабіць для ліквідацыі існуючых недахопаў. У прыватнасці, трэба было сур'ёзна пагаварыць аб тым, з чаго пачынаецца так званы «сярэдні» фільм, дзе бярэ вытокі пасрэднасць.

Е. Бондарава, як і многія іншыя прамоўцы, гаварыла, што першая прычына — гэта сцэнарны матэрыял, адсутнасць выразнай рэпертуарнай палітыкі на студыі. Гэта і вядзе, на яе думку, да таго, што ў «Беларусьфільма» няма свайго аблічча, асабліва, калі меркаваць аб ім па фільмах сучаснай тэматыкі.

Кароткім, але ўсхваляваным было выступленне кінаактрысы Л. Румянцавай. Яна выказвала свой боль з прычыны таго, што беларускія фільмы дрэнна рэкламуюцца. А гэта вельмі сур'ёзная справа, ад яе ў многім залежыць прапаганда нашага кінамастацтва.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі Б. Паўлёнак спыніўся на тым, як беларускія кінематаграфісты рыхтуюцца да ленінскага юбілею. Калі «Беларусьфільм» справіцца з намечаным аб'ёмам работ, калі ўдасца зняць усе задуманыя карціны, дык гэта будзе поспехам студыі. Само сабой зразумела, што фільмы павінны быць зроблены на высокім ідэйна-мастацкім узроўні.

Крытыка, якая прагучала ў адрас некаторых фільмаў, зробленых студыяй, — справядлівая. Сапраўды, сустракаюцца стужкі не на тым узроўні, на якім хацелася б іх бачыць, і трэба павысіць якасць прадукцыі з маркай «Беларусьфільма».

Што датычыць карціны «Дзесятая частка шляху», дык пры ўсіх недахопах яе трэба разглядаць як спробу маладога рэжысёра Ю. Дубровіна павесці творчую разведку ў сучаснай тэме, а гэта ўжо само па сабе заслугоўвае падтрымкі. Прамоўца гаворыць, што нам патрэбны кінатворы, якія адлюстроўваюць духоўны і маральны свет савецкіх людзей: рабочых, сялян, працоўнай інтэлігенцыі.

Зразумела, трэба ўдасканальваць работу над ідэйна-мастацкімі якасцямі літаратурных сцэнарыяў. Сцэнарна-рэдакцыйная калегія студыі павінна пашырыць пошукі новых тэм, больш настойліва і сур'ёзна працаваць з аўтарамі. Гэта ў аднолькавай ступені адносіцца і да сцэнарнага аддзела творчага аб'яднання «Летапіс». І задача творчых секцый Саюза кінематаграфістаў БССР не толькі ў тым, каб абмяркоўваць ужо гатовыя стужкі. Трэба, каб члены творчых секцый часцей знаёміліся са знятым матэрыялам, не чакалі выхаду фільма на экран, каб потым пахваліць або палаяць яго, а ў нейкай меры ўдзельнічалі ў творчым працэсе.

Б. Паўлёнак лічыць, што нашым кінематаграфістам часам не хапае добразычлівай, сяброўскай крытыкі. Крыўдна бывае, калі замест сур'ёзнай крытычнай размовы, замест зацікаўленага і глыбокага разбору кінатвора, зробленага вялікімі намаганнямі калектыву, работы, у якую мастак уклаў свой розум і сэрца, ідзе «шпурлянне» з'едлівымі словамі і халодная дэманстрацыя эрудыцыі. Гэта шкодзіць справе.

Паколькі на пленуме некалькі разоў упаміналася прозвішча рэжысёра Вінаградава, сказаў Б. Паўлёнак, трэба падкрэсліць, што разыходжанні з рэжысёрам адбыліся не з-за дрэннага характару і нават не з-за яго маральных якасцей. Сутнасць гэтых разыходжанняў — у дэградацыі Вінаградава як мастака, у прынцыпова няправільным стаўленні яго да творчасці.

Далей Б. Паўлёнак гаварыў аб неабходнасці ўсямерна павышаць персанальную адказнасць кожнага кінематаграфіста за ідэйна-мастацкія якасці фільма. Зараз у рэжысёраў, аператараў, мастакоў кіно ёсць усе магчымасці для ўвасаблення кожнай цікавай творчай задумы. Кінематаграфіст павінен глыбока ўсведамляць вялікую адказнасць за сваю працу перад народам і Камуністычнай партыяй.

На пленуме выступіў загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. Марцэлеў. Яго выступленне было праслухана з вялікай увагай.

— Пытанне, якое сёння абмяркоўваецца на пленуме, вялікае і даволі складанае, — сказаў С. Марцэлеў. — Справа ў тым, што на абмеркаванне вынесена, па сутнасці, уся дзейнасць беларускіх кінематаграфістаў за апошнія гады, а таксама роздум аб тым, як мы павінны сустрэць стагоддзе з дня нараджэння У. І. Леніна.

Перш за ўсё трэба адзначыць, што падрыхтоўка да ленінскага юбілею сёння з'яўляецца галоўным не толькі ў дзейнасці нашых кінематаграфістаў, але і ўсіх атрадаў творчай інтэлігенцыі рэспублікі і ўсяго нашага народа.

Што ж датычыць нашых кінематаграфістаў, дык бясспрэчным з'яўляецца той факт, што нашы работнікі кіно, як відаць з размовы на сённяшнім пленуме, патрабавальна адносяцца да сваёй творчасці, імкнуцца дастойна адзначыць ленінскі юбілей.

За апошнія гады кінематаграфісты Беларусі стварылі нямала твораў, якімі мы можам ганарыцца, якія складаюць іх творчы актыў. Можна назваць такія стужкі, як «Іван Макаравіч», «Генерал Пушча», «Штрыхі да партрэта» і іншыя. Аб многіх з іх гаварылі тут у дакладзе і ў выступленнях. Абяцаюць быць цікавымі фільмы «Я, Францыск Скарына» і пра Кірылу Арлоўскага, якія ўжо блізкія да завяршэння.

Хочацца адзначыць, што характэрнай рысай многіх твораў мастацтва, якія ствараюць нашы кінематаграфісты, з'яўляецца глыбокае пранікненне ў жыццё, што яны па-партыйнаму палымяна, з вялікай страснасцю славяць наша сацыялістычнае грамадства. Я вяду гаворку пра фільмы, якія сапраўды заслужылі прызнанне нашых патрабавальных гледачоў. Гэтыя творы з'яўляюцца лепшым доказам таго, што ленінскія прынцыпы народнасці і партыйнасці мастацтва з'яўляюцца той зброяй мастака, якая дае неабмежаваныя магчымасці для ўсебаковага асэнсавання фактаў і з'яў жыцця.

Далей прамоўца гаварыў аб непрымірымасці да любых вольных і міжвольных уступак няправільным ідэйным тэндэнцыям у мастацтве, якія прыводзяць мастака да сур'ёзных творчых хібаў і памылак. Прыкладам гэтага могуць служыць работы рэжысёра Вінаградава. Ён пазбягаў глыбокіх і сур'ёзных праблем жыцця, слізгаў па паверхні, не прыслухоўваўся да крытыкі таварышаў, і, урэшце-рэшт, духоўна збяднеў.

— У цяперашніх умовах, — працягвае сваё выступленне С. Марцэлеў, — асаблівае значэнне набывае паўсядзённая актыўная барацьба за перамогу ідэй марксізма-ленінізма.

Працягваючы гэту размову, я хацеў бы таксама спыніцца на некаторых пытаннях, якія не могуць не хваляваць беларускіх кінематаграфістаў. Перш за ўсё гэта датычыць пытанняў, непасрэдна звязаных з падрыхтоўкай да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. Добрую падрыхтоўку да юбілею вызначаюць, бясспрэчна, высокамастацкія змястоўныя фільмы, якія ярка і пераканаўча сцвярджалі б ідэалы ленінізма, увасобленыя ў нашай рэчаіснасці.

Вельмі важна, каб беларуская кінематаграфія на ўвесь голас, на высокім прафесіянальным узроўні раскрывала вялікую праўду жыцця першай у свеце краіны сацыялізма, веліч і прыгажосць канкрэтных спраў і здзяйсненняў яе людзей.

С. Марцэлеў гаворыць пра асабістую і калектыўную адказнасць мастакоў за стан нашых фільмаў. Ён падкрэслівае думку, што студыя «Беларусьфільм» павінна мець сваё творчае аблічча, а яго вызначаць перш за ўсё добрыя фільмы, значна лепшыя, чым рабіліся да гэтага часу.

У сваім выступленні С. Марцэлеў спыніўся на пытаннях кінакрытыкі. Ён гаварыў, што паміж крытыкамі і творцамі фільмаў павінен існаваць цесны кантакт, бо служаць яны адной агульнай справе. Лепшага хацелася б жадаць і ад узроўню творчай работы Саюза кінематаграфістаў.

Заканчваючы сваё выступленне, С. Марцэлеў сказаў:

— У цяперашнім свеце літаратура і мастацтва з'яўляюцца сферамі актыўнай ідэалагічнай барацьбы. У стратэгіі нашых ідэйных праціўнікаў не з'явілася нічога новага, а ў практыцы сваёй дзейнасці яны сталі толькі больш нахабнымі і вынаходлівымі.

На шчыт падымаецца так званая тэорыя дэідэалізацыі літаратуры і мастацтва, г. зн. працягваецца ўсё той жа лозунг беспартыйнасці мастацтва. Іх мэта даволі ясная: адарваць мастацтва ад перадавой марксісцка-ленінскай тэорыі. Нямала намаганняў нашы праціўнікі прыкладаюць да таго, каб знайсці сабе саюзнікаў.

Работнікам мастацтва трэба весці больш актыўную барацьбу супраць буржуазнай ідэалогіі, выкрываць яе фальсіфікатарскія выдумкі, выкрываць ілжывую, антынародную сутнасць канцэпцый ідэолагаў імперыялізму.

Гэты плечум праўлення Саюза кінематаграфістаў Беларусі пацвердзіў, што работнікі кіно рэспублікі добра разумеюць усю адказнасць і веліч задач, якія стаяць перад імі.

□

Пленум прыняў рэзалюцыю, у якой заклікаў дзеячоў беларускага кіно ствараць творы значныя па змесце, цікавыя па форме, дамагацца, каб у кожным новым фільме, які выносіцца на суд гледача, знаходзіла вобразнае выяўленне праўда гісторыі, перамагала ленінская думка, каб вобраз нашага сучасніка на экране паўставаў ва ўсёй сваёй велічы і прыгажосці.

□

Пленум разгледзеў таксама арганізацыйныя пытанні.

Рашэннем пленума В. Вінаградаў выведзены са складу праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР.

270 СПЕКТАКЛЯЎ НАРОДНАГА ТЭАТРА

Грамадскасць Рэчыцы адзначыла дзесяцігоддзе мясцовага народнага тэатра. Ён створаны на базе гуртка мастацкай самадзейнасці, які быў арганізаваны ў горадзе яшчэ ў трыццатыя гады. У той час аматары сцэны развучвалі і ставілі нескладаныя п'есы — аднаактоўкі, вадэвілі.

Паступова рос калектыў, расло і яго сцэнічнае майстэрства. 10 гадоў таму назад, аднаму з першых у рэспубліцы, яму было прысвоена званне народнага.

Зараз у тэатры, якім кіруе рэжысёр Ул. Тамашук, налічваецца 34 самадзейных акцёры. У работніцы дзіцячага сада В. Васіленкі — тэатр другое захапленне. Больш як трыццаць гадоў аддала яна самадзейнай сцэне. Больш дваццаці гадоў выступае В. Рэмізава. Не навічкі ў тэатры Я. Козел, Г. Шамянок, А. Сцепаненка, А. Сапцін, В. Вішняк і іншыя акцёры-аматары.

За дзесяць гадоў свайго існавання калектыў тэатра паказаў працоўным Гомельшчыны 270 спектакляў, якія прагледзела больш як 120 тысяч чалавек. Рэчыцкія артысты пабывалі ва многіх раёнах, калгасах, саўгасах, на новабудоўлях вобласці.

Цяпер у рэпертуары самадзейнага калектыву такія складаныя па выкананні п'есы, як «Юнацтва бацькоў» Б. Гарбатава, «Іркуцкая гісторыя» А. Арбузава, «У добры час» В. Розава, «Маці сваіх дзяцей» А. Афінагенава, «Бездакорная рэпутацыя» М. Смірновай і М. Крайндзель, усяго больш дваццаці назваў.

Сваё дзесяцігоддзе тэатр адзначыў святочнай дэкадай. Ён падрыхтаваў спектаклі «Не ўсё кату масленіца» А. Астроўскага, «Сады цвітуць» па п'есе У. Маса і М. Кулічэнкі, «Дзень адпачынку» па п'есе В. Катаева і «Аве Марыя» М. Сагаловіча. Гэтыя спектаклі па дзесяць разоў (па колькасці гадоў юбіляра) былі паказаны на прамысловых прадпрыемствах горада і ў калгасах раёна.

А вечарам 28 лістапада залу гарадскога Дома культуры запоўнілі перадавікі вытворчасці, работнікі культасветустаноў, прадстаўнікі грамадскасці, каб урачыста павіншаваць юбіляраў.

На вечары былі зачытаны віншаванне абласнога ўпраўлення культуры, прывітанне мясцовых партыйных і савецкіх органаў у адрас аматараў сцэнічнага мастацтва. Актыўным самадзейным акцёрам уручылі памятныя граматы, прэміі, падарункі.

Вечар закончыўся творчай справаздачай артыстаў — вялікім тэатралізаваным прадстаўленнем.

С. ВАНІН.

Міхасю Лынькову — 70 гадоў

ПЯСНЯР ЖЫЦЦЯ І ЯГО ПРЫГАЖОСЦІ

СПОЎНІЛАСЯ 70 гадоў з дня нараджэння народнага пісьменіка рэспублікі Міхася Ціханавіча Лынькова. Беларускія літаратары сардэчна віншуюць свайго старэйшага таварыша з юбілеем. У прывітанні, якое накіравала юбіляру праўленне Саюза пісьменнікаў БССР гаворыцца:

«Дарагі Міхась Ціханавіч!

Праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі, уся пісьменніцкая арганізацыя, кожны з нас асабіста, горача вітаюць Вас і шлюць Вам свае сардэчныя віншаванні ў дзень Вашага сямідзесяцігоддзя.

Вось ужо больш як сорак гадоў працуеце Вы на ніве роднай літаратуры, з'яўляючыся адным з яе слаўных старэйшын. Вашы цудоўныя творы, у якіх знайшлі адлюстраванне важнейшыя этапы жыцця і змагання народа, яго стваральнай працы ў імя шчасця чалавека, жывуць глыбока ў свядомасці чытача. На іх вучылася і вучыцца не адно пакаленне беларускіх пісьменнікаў — вучыцца удумліваму падыходу да жыццёвых з'яў і фактаў, вялікай мастацкай праўдзе, майстэрству.

Нам прыемна сёння прыгадаць, што партыя і народ ацанілі па вартасці Вашу вялікую пісьменніцкую працу, што Вы носіце ганаровае званне народнага пісьменніка Беларусі, а Ваш раман-эпапея «Векапомныя дні» ўдастоены Дзяржаўнай прэміі імя Якуба Коласа.

Не можам не выказаць Вам сваю павагу і ўдзячнасць і за Вашу актыўную грамадскую, дзяржаўную і навуковую дзейнасць, якую Вы заўсёды спалучалі самаадданa з літаратурнай працай. Вы былі адным з першых стваральнікаў і кіраўнікоў Саюза беларускіх пісьменнікаў, нямала сіл аддалі працы ў Акадэміі навук БССР, неаднаразова прымалі ўдзел у складзе беларускай урадавай дэлегацыі ў рабоце Генеральнай Асамблеі ААН, шмат зрабілі і робіце як дэпутат Вярхоўнага Савета БССР.

Моцна абдымаем Вас, дарагі Міхась Ціханавіч, жадаем Вам добрага здароўя, доўгіх гадоў жыцця, бадзёрага творчага настрою!»

Рэдакцыя газеты «Літаратура і мастацтва» таксама віншуе Міхася Ціханавіча з 70-годдзем з дня нараджэння і горача жадае яму доўгіх-доўгіх гадоў жыцця і новага багатага творчага плёну.

СТАРЭЙШЫНА

Дзмітрый БУГАЁЎ

СЯМІДЗЕСЯЦІГОДДЗЕ народнага пісьменніка Беларусі Міхася Ціханавіча Лынькова дае зручную нагоду і ў адпаведнасці з добрай традыцыяй проста абавязвае яшчэ раз уважлівым вокам паглядзець на мастацкія здабыткі старэйшага майстра беларускай прозы, узважыць усю яго шматгранную працу на карысць нашай літаратуры, у імя сацыялістычнага грамадства. Гэтая настойлівая, паслядоўная ў сваёй мэтанакіраванасці праца, якой пісьменнік аддае ўвесь жар свайго шчодрага сэрца, усе сілы свайго вялікага таленту, доўжыцца не менш за паўстагоддзе.

У паперах «Маладняка», якія захоўваюцца ў Цэнтральным дзяржаўным архіве Кастрычніцкай рэвалюцыі і сацыялістычнага будаўніцтва БССР, ёсць анкеты «сяброў, кандыдатаў і студыйцаў» гэтай літаратурнай арганізацыі. Сярод іншых — анкета, запоўненая шостага чэрвеня 1925 года Міхасём Лыньковым, у той час адказным сакратаром бабруйскай акруговай газеты «Камуніст». У сувязі з тым, што гэты дакумент яшчэ не друкаваўся, падам некаторыя вытрымкі. Як звычайна, за пытаннямі ідуць адказы:

«З якога года пачалі пісаць? — З 1917 года.

У якіх газетах, часопісах друкаваліся? — Газеты «Борьба» і «Камуніст».

Від вашай творчасці? — Вершы.

Этапы развіцця вашай творчасці (літаратурныя школы, да якіх вы належалі)? — Заўсёды толькі імкненне да пралетарскай творчасці.

Прадстаўніком якога літкірунку вы з'яўляецеся або каму спачуваеце ў сучасны момант? — Спачуваю «Маладняку».

Такім чынам, самыя раннія літаратурныя спробы Міхася Лынькова маюць больш чым пяцідзесяцігадовую даўнасць, а друкуецца ён з 1919 года. «Борьба», пра якую ідзе гаворка ў цытаванай анкеце, — гэта смаленская абласная газета. На яе старонках паявіўся першы друкаваны верш аўтара. Як мы бачылі, паэтам ён лічыў сябе яшчэ ў 1925 годзе.

Крытыка дваццатых гадоў часамі хваліла лынькоўскія вершы за іх мілагучнасць і рытмічную арыгінальнасць. Але сам аўтар не вельмі захапляўся сваёй паэзіяй, мабыць, падсвядома адчуваючы, здагадваючыся, што здольны на большае. Тая ж анкета з архіваў «Маладняка» сведчыць, што ў пісьменніка ў гады яго працы ў газеце «Камуніст» быў даволі шырокі літаратурны далягляд, добрае знаёмства з сур'ёзнымі творамі мастацкай літаратуры і крытыкі.

Меў ён і багаты жыццёвы вопыт, што надзвычай важна для кожнага сапраўднага мастака. Агульнавядомы настаўніцкая праца Міхася Лынькова, многія дэталі, звязаныя з яго ўдзелам у чырвонаармейскіх паходах.

Затое некаторыя цікавыя факты пра партызанскую дзейнасць пісьменніка ў гады грамадзянскай вайны засталіся невядомымі сучаснаму чытачу. Яны не ўпамінаюцца ў пасляваенных аўтабіяграфічных матэрыялах Міхася Лынькова і не трапілі ні ў адну манаграфію пра яго творчасць. Гутарка, у прыватнасці, ідзе пра нататку, напісаную Лыньковым яшчэ ў дваццатыя гады па просьбе Максіма Гарэцкага, які ў той час займаўся даследаваннем гісторыі «Маладняка». Гарэцкі апублікаваў атрыманыя ім звесткі ў сваёй кнізе «Маладняк» за пяць гадоў» (1928). Аднак гэтая кніга па зразумелых прычынах вельмі хутка стала бібліяграфічнай рэдкасцю. Таму не ўвайшла ў шырокі навуковы ўжытак і цікавая нататка Міхася Лынькова, у якой ён так расказваў пра свой удзел у партызанскім руху часоў грамадзянскай вайны: «Быў «ад'ютантам» Ліпініцкага партызанскага атрада, што ўваходзіў у Роўканіцкі сектар партызанаў. Змагаліся з палякамі. Яны знаходзіліся тады ў Рагачове, — нападалі на наш раён, але ў большасці без поспеху — мы заўсёды адбівалі іх. Цяжэй было пры нямецкай акупацыі. Рэгулярнымі нямецкімі часцямі нашы атрады былі разбіты, Роўканіцкі штаб расстраляны, спалена некалькі вёсак, у тым ліку каля трохсот двароў сяла Кашалёва. Многіх пабралі ў палон і расстралялі. Арганізатары і актыўныя ўдзельнікі партызаншчыны нямецкім камандаваннем былі абвешчаны па-за законам». Міхась Ціханавіч таксама трапіў «у нямецкія кіпцюры», але, на шчасце, ненадоўга, «толькі на адзін дзень» — яму пашанцавала своечасова ўцячы і выбрацца з занятага немцамі раёна.

Эпізоды ваенных паходаў запомніліся яму назаўсёды. Асабліва абуралі жудасныя расправы акупантаў з мірным насельніцтвам: «Спаленыя ўшчэнт беларускія вёскі, павешаныя жанчыны і падлеткі, непахаваныя ахвяры расстрэлаў, жудасныя здзекі з яўрэйскага насельніцтва ў мястэчках, — вось што пакідалі за сабою белапольскія бандыты. Усё гэта і зараз стаіць уваччу», — з болем у сэрцы пісаў Лынькоў, прыгадваючы тыя часы.

Аднак жахі вайны, народжаныя жорсткасцю ворагаў новага жыцця, не перашкаджалі пісьменніку бачыць мужнасць паўстаўшага народа, захапляцца размахам яго рэвалюцыйнай энергіі. «Гады грамадзянскай вайны, — падкрэсліваў ён у адной з параўнальна нядаўніх публікацый, — пакінулі непазбыўны след у маім жыцці. Велізарная колькасць уражанняў, незлічоныя сустрэчы з рознымі людзьмі. Як многа мы даведаліся ў тыя суровыя, гераічныя гады! Нам пашчасціла на свае вочы ўбачыць, як у жорсткіх выпрабаваннях, у гераічнай барацьбе нараджалася новае жыццё, закладваліся і ўсталёўзаліся асновы новых чалавечых узаемаадносін... Грамадзянская вайна, як і ўсякая вайна, несла ў сабе і многа трагічнага, вострыя сутыкненні чалавечага лёсу, гібель многіх людзей. Але як забыць масавы энтузіязм народа, яго рэвалюцыйны пафас, якія перамагалі ўсе, здавалася б, неадольныя перашкоды на шляху да канчатковай перамогі».

Роздум над убачаным і перажытым, асабліва вострыя, хвалюючыя ўражанні грамадзянскай вайны, выклікалі ў Міхася Лынькова неадольнае жаданне падзяліцца сваім душэўным набыткам, сваім жыццёвым вопытам з людзьмі, з чытачом. Гэта ў канчатковым выніку і зрабіла яго пісьменнікам. Нездарма ж ён загаварыў перш за ўсё пра падзеі рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, пра тое, як у жыватворчым агні гэтых падзей нараджаўся новы чалавек, гаспадар сваёй долі, сваёй краіны, загаварыў таленавіта і ярка не ў вершах, а ў апавяданнях, якія адразу прынеслі Міхасю Лынькову сапраўдны поспех. «Гой», «Над Бугам», «Чыгунныя песні», «Квартырмейстар Бадай», «Сінія галіфэ» — усё гэта сагрэтыя вялікай гуманістычнай думкай творы, у якіх пісьменнік адлюстраваў рамантыку рэвалюцыі і грамадзянскай вайны. У гэтых творах ён паказаў сябе майстрам малой апавядальнай формы, знаўцам чалавечай псіхалогіі, ваеннага побыту.

Высокі гуманістычны пафас жывіць і апавяданні пісьменніка пра жыццё і працу рабочых-чыгуначнікаў, асяроддзе якіх з дзяцінства надзвычай добра ведае аўтар («Андрэй Лятун»), пра перавыхаванне чалавека ва ўмовах новага, сацыялістычнага грамадства («Салавей-разбойнік», «Світка», «Саўка-агіцірнік», «Баян», «На вялікай хвалі»). Гэтыя апавяданні, сярод якіх асаблівай паэтычнасцю вылучаецца «Андрэй Лятун» — адзін з самых выдатных твораў беларускай прозы аб рабочым класе, знаходзяцца ў рэчышчы магістральных праблем савецкай літаратуры. Яны працягваюць горкаўскія традыцыі ў паказе чалавека працы, традыцыі, якія плённа развіваў Міхась Лынькоў, узбагачаючы мастацтва сацыялістычнага рэалізму.

Адметнае месца ў нашай літаратуры займаюць таксама творы Міхася Лынькова, прысвечаныя ўз'яднанню беларускага народа ў адзінай савецкай дзяржаве. Я маю на ўвазе кнігу «Сустрэчы» (1940), якая была першай сур'ёзнай спробай савецкіх пісьменнікаў больш-менш грунтоўна адлюстраваць жыццё і барацьбу заходнебеларускага насельніцтва на працягу тых дваццаці гадоў, калі жывое цела краіны дзяліла несправядлівая граніца, назаўсёды ліквідаваная «чырвоным вераснем». І няхай сабе мастацкі летапіс нацыянальна-вызваленчай барацьбы на абшарах былой Заходняй Беларусі ў пазнейшыя гады з вялікім поспехам пісаўся ўжо не намаганнямі Міхася Лынькова, а літаратарамі - ўдзельнікамі гэтага змагання, лынькоўскія творы, напісаныя па гарачых слядах вызваленчага паходу, не страцілі для нас сваёй прывабнасці і прыцягальнай сілы менавіта як першае ўсхваляванае сведчанне савецкага пісьменніка і грамадзяніна, як слова, што нясе на сабе непасрэдны адбітак урачыстых дзён уз'яднання.

Плённа працаваў Міхась Лынькоў у жанры апавядання і навелы ў гады Айчыннай вайны. Яго кніга «Астап» (1944) атрымала шырокае прызнанне. Яна сапраўды належыць да лепшых узораў нашай мастацкай прозы гэтага часу. У апавяданнях з кнігі «Астап», якая адлюстроўвае самаахвярную барацьбу беларускага народа супраць фашызму, часта гучаць трагічныя матывы, матывы знявечанага ваеннай дзяцінства. У гэтым ёсць водгук асабістай трагедыі аўтара, у якога вайна забрала жонку, сына, брата.

Вядома, асабістая трагедыя мастака злівалася з трагедыяй народнай, была яе часцінай. І таму трагічныя матывы ў творах ваеннага часу былі проста непазбежнымі, калі пісьменнікі жадалі застацца вернымі жыццёвай праўдзе. Аднак, гэтыя творы ні ў Міхася Лынькова, ні ў іншых савецкіх пісьменнікаў не гучалі безнадзейна, бо наша літаратура выразна бачыла не толькі трагедыю народа.

Тэматычна своеасаблівай з'яўляецца пасляваенная лынькоўская кніга «За акіянам» (1962). Замалёўкі, нарысы і апавяданні, сабраныя ў гэтай кнізе, ствараліся па асабістых уражаннях, атрыманых пісьменнікам у час зарубежных паездак, галоўным чынам у ЗША. Зразумела, што Міхась Лынькоў не дае тут шматграннай карціны стракатага і супярэчлівага жыцця ў капіталістычным свеце. У адпаведнасці з даўнімі традыцыямі савецкай літаратуры, пісьменнік ставіць перад сабой задачу выкрыць заганы гэтага свету, выявіць яго варожасць для чалавека працы. І аўтар добра спраўляецца з гэтай задачай. Ён пераканаўча паказвае «кроў на пазалоце» буржуазнага грамадства, як трапна падкрэслівалася ў адной рэцэнзіі на кнігу «За акіянам».

Значны ўклад Міхася Лынькова і ў развіццё буйных празаічных жанраў — аповесці і рамана, хоць поспех не ва ўсім спадарожнічаў пісьменніку. Сёння відавочны пэўныя слабасці «Апошняга зверыядаўца». А раман «На чырвоных лядах» увогуле застаўся няскончаным. Але не менш відавочна таксама, што той жа «Апошні зверыядавец», напісаны ў 1929 годзе, быў адным з першых буйных твораў беларускай літаратуры, у якіх закранaлася жыццё рабочага класа. Цікавы гэты твор і сваім вострым, напружаным сюжэтам. У рамане «На чырвоных лядах» вартая ўвагі не толькі сама спроба даць шырокую рэалістычную карціну жыцця ў беларускай дарэвалюцыйнай вёсцы, але і шэраг асобных раздзелаў-навел, напісаных грунтоўна, каларытна, з добрым веданнем вясковага побыту і тонкім разуменнем чалавечых характараў.

І ўжо сапраўды вялікай удачай сталі для Міхася Лынькова і для ўсёй нашай дзіцячай літаратуры аповесці «Пра смелага ваяку Мішку і яго слаўных таварышаў» і ў асаблівасці «Міколка-паравоз». Абедзве яны хвалююць не адно пакаленне дзяцей суровай і велічнай рамантыкай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, уменнем аўтара весці надзвычай цікавае, займальнае апавяданне, нібы падсвечанае мяккім, добразычліва-ўсмешлівым гумарам і шчырым, неяк па-асабліваму сардэчным, даверлівым лірызмам, што наогул вельмі характэрна для мастацкай манеры народнага пісьменніка. А ў аповесці «Міколка-паравоз» трэба яшчэ спецыяльна адзначыць і высокае ўмельства ляпіць вобразы дзяцей. Яны ў Міхася Лынькова ніколі не губляюць сваёй непасрэднасці і той наіўнасці ў сваім успрыманні свету, якая з'яўляецца адметнай рысай псіхалагічнага складу ў маленькіх грамадзян. Высокае майстэрства ў гэтых адносінах — акалічнасць вельмі важная і ў многім вырашальная, бо без добра развітай здольнасці перадаваць непасрэднасць і наіўнасць дзіцячага погляду на свет пісьменніку, якія б значныя ні былі іншыя вартасці яго таленту, зусім супрацьпаказана працаваць у літаратуры для дзяцей.

Сапраўдным творчым подзвігам для Міхася Лынькова была праца над раманам «Векапомныя дні», якой пісьменнік у агульнай складанасці аддаў чвэрць стагоддзя свайго жыцця. Першая кніга гэтага самага буйнага лынькоўскага твора, над якім аўтар пачаў пакрысе працаваць яшчэ з 1942 года, асобным выданнем выйшла ў 1951 годзе. Праз сем гадоў пабачыла свет чатырохтомнае выданне «Векапомных дзён». А ў 1968 годзе, у зборы твораў пісьменніка, паявілася новая рэдакцыя рамана, адзначаная потым Дзяржаўнай прэміяй БССР імя Якуба Коласа.

Галоўнае для Міхася Лынькова ў «Векапомных днях» — услаўленне велічы народа, які перамог фашысцкую навалу. У адпаведнасці з гэтым асноўным пафасам свайго твора пісьменнік і падбірае матэрыял. У першую чаргу аўтара цікавяць найбольш яркія падзеі партызанскай вайны ў Беларусі, такія эпізоды гэтай вайны, якія як бы самі просяцца ў гераічную легенду, у кожным разе, маюць усе падставы зрабіцца, а то ўжо і зрабіліся, легендарнымі. Так у раман прыходзіць Канстанцін Заслонаў, які выведзен пад сваім уласным прозвішчам, хаця пісьменнік і не адразу адважыўся на гэта. Гераічная дзейнасць В. І. Казлова, М. П. Шмырова, І. Д. Варвашэні і многіх іншых славутых арганізатараў і кіраўнікоў партызанскага руху на Беларусі дала магчымасць аўтару стварыць глыбокія па псіхалагічнай распрацоўцы вобразы Васіля Іванавіча Саколіча, бацькі Міная, Слышэні. Да прыкметных удач Міхася Лынькова належаць таксама створаныя ім вобразы многіх радавых удзельнікаў барацьбы з фашызмам. Тут і Астап Канапелька, і Сілівон Лагуцька, і яго, Лагуцькаў, сын Ігнат, і «ліпавы» стараста Сымон Базылёў, і ў асаблівасці Саўка Лявонавіч Чмаруцька, адзін з найбольш яркіх гумарыстычных характараў ва ўсёй беларускай прозе.

Даволі шматгранныя «Векапомныя дні» і ў непасрэдна стылёвых адносінах. Эпізоды высокага трагічнага гучання, такія, як гераічная смерць Заслонава і яго бліжэйшых памочнікаў, тут даволі часта змяняюцца сцэнамі гумарыстычнымі па сваёй пераважаючай танальнасці. Гранічнага драматычнага напружання дасягае аўтар пры апісанні агідных зверстваў фашызму (забойства старой Сілівоніхі, шматлікія расправы з мірнымі жыхарамі). Свой філасофскі падтэкст маюць такія эпізоды, як паўтораная двойчы, у пачатку і ў канцы рамана, сцэна нараджэння дзіцяці пад грукат ваеннай завірухі. Так сцвярджаецца думка пра неўміручасць жыцця, якое супрацьстаіць усім разбурэнням і смерці. Дзе-нідзе звяртаецца пісьменнік і да сімвалічных эпізодаў. Увогуле, і ў «Векапомных днях», як і ва ўсіх іншых сваіх творах, Міхась Лынькоў піша ярка, эмацыянальна, рамантызавана, у пэўнай ступені імкнучыся ўпрыгожыць подзвіг сваіх герояў, якія ў яго не толькі ярка, прыгожа жывуць, але і прыгожа паміраюць.

Добрага слова заслугоўвае таксама публіцыстыка Міхася Лынькова, асабліва такія значныя яго нарысы, як «Шляхамі вайны» (1944) і «Пад сонцам Індыі» (1956). У першым з іх звяртаюць на сябе ўвагу суровыя малюнкі ваеннай пары, паказ будняў вайны як цяжкай, крывавай працы, а яшчэ вялікая любасць да роднай зямлі, тонкае адчуванне прыроды, паэзія простых, вельмі звычайных рэчаў, якія ўжо сваёй звычайнасцю ўспрымаюцца як шматзначны кантраст да разгулу людской нянавісці.

Нарыс «Пад сонцам Індыі» прываблівае каларытнымі этнаграфічнымі апісаннямі далёкай краіны, уменнем аўтара перадаць яе спецыфічны, нязвыклы для нас воблік, заўважыць складаныя праблемы яе жыцця, паказаць працавітасць і высокую чалавечнасць яе народа, поўнага рашучасці перамагчы сумную спадчыну каланіялізму. Добрая гумарыстычная ўсмешка, якая амаль увесь час спадарожнічае аўтару, зычлівае стаўленне да вялікай усходняй нацыі і яе культуры, да яе маладой змены, непрадузятыя адносіны да чужых нораваў і звычаяў, разуменне іх своеасаблівага характва — ва ўсім гэтым выяўляецца гуманізм савецкага пісьменніка, шырыня яго погляду на свет.

Нямала давялося Міхасю Лынькову папрацаваць і ў галіне крытыкі, літаратуразнаўства. Яго брашуры і кнігі «Беларуская савецкая літаратура за 30 год» (1948), «Якуб Колас» (1952), «Летапіс эпохі» (1968), артыкулы і выступленні па пытаннях мовы, пра Пушкіна, Л. Талстога, Чэхава, Шаўчэнку, Р. Тагора, Яна Каменскага і іншых выдатных дзеячаў сусветнай культуры таксама нямала гавораць пра шырыню творчых інтарэсаў пісьменніка-акадэміка.

Асабліва часта даводзілася Міхасю Лынькову выступаць па пытаннях літаратуры і мастацтва ў той перыяд, калі ён узначальваў Саюз пісьменнікаў Беларусі. Міхась Ціханавіч звычайна не абмяжоўваўся эмпірычным разглядам канкрэтных твораў нашых літаратараў. Ён закранаў і многія агульныя пытанні тэорыі сацыялістычнага рэалізму, у прыватнасці, настойліва падкрэсліваў думку аб непарыўнай сувязі пісьменніка з жыццём свайго народа, заклікаў таварышаў па пяру быць не пасіўнымі сузіральнікамі ці староннімі наглядальнікамі, а актыўнымі ўдзельнікамі сацыялістычнага будаўніцтва, непрымірыма ставіцца да ўсяго, што «так ці інакш перашкаджае пераможнаму руху наперад». Ён не прымаў натуралістычнае капанне ў фізіялагічных працэсах, грубае шаржыраванне ў рэалістычных творах, дасціпна крытыкаваў павярхоўныя, не сагрэтыя цеплынёй аўтарскага сэрца псеўдасучасныя «скараспелкі». «Бываюць творы, якія фармальна стаяць на ўзроўні дня. Аднак, напісаныя паспешліва, такія «скараспелкі» нічому нікога не вучаць і не вытрымліваюць выпрабавання часам. У такіх «лакірках» не пойдзеш па вялікай і цяжкай дарозе жыцця», — трапна зазначаў Міхась Лынькоў на адным з рэспубліканскіх пісьменніцкіх сходаў.

Пафас праўды, пафас глыбокага даследавання рэчаіснасці, клопаты пра тое, каб праца літаратара прыносіла карысць народу, — вось да чаго кліча нас Міхась Лынькоў і сваімі артыкуламі, і ўсёй сваёй творчай дзейнасцю пісьменніка, вучонага, грамадскага дзеяча. Як наказ літаратурнай змене, для выхавання якой Міхась Ціханавіч ніколі не шкадаваў ні часу, ні сіл, гучаць наступныя словы народнага пісьменніка, народжаныя ў выніку глыбокага роздуму над уласным творчым вопытам: «Пісаць трэба заўсёды толькі праўду. Цярпець не магу пустых домыслаў, якія не маюць нічога агульнага з жывым жыццём. Я кажу менавіта пра пустыя домыслы, а не пра творчую фантазію, якая арганічна звязана з рэальнай рэчаіснасцю і без якой немагчыма пісьменніцкая работа. Калі пісаў, заўсёды імкнуўся паставіць сябе на месца чытача і ацаніць вынікі сваёй работы з яго пункту гледжання: ці патрэбны гэты твор, ці прынясе ён яму якую-небудзь адчувальную карысць. Інтарэсы народа — гэта аснова асноў усёй работы. Гэта залатое правіла для кожнага пісьменніка, і я імкнуўся яго трымацца».

Добра і разумна сказана. Вялікі павучальны сэнс нясуць гэтыя разважанні выдатнага майстра беларускага мастацкага слова.

Юліян ПШЫРКОЎ

НАСТАЎНІК

Ёсць людзі, якія ўсім сваім жыццём і адносінамі да іншых вылучаюць нябачныя праменні высакародства, цеплыню выключнай чалавечнасці. Працаваць разам з імі, ісці побач — найвялікшае шчасце, таму што самому хочацца хоць крыху быць на іх падобным. А галоўнае, пастаянна адчуваеш моцную падтрымку, заўсёды разумееш, калі ты робіш правільна, цябе падтрымаюць, падбадзёраць, нададуць большую ўпэўненасць у сваіх сілах, а памылішся — па-сяброўску папраўяць, прытым зробяць гэта так, што не астанецца і ценю крыўднага. Да такіх людзей належыць і Міхась Ціханавіч Лынькоў.

Здарылася так, што мне пашчасціла вельмі рана зведаць на сабе гэты высакародны ўплыў Міхася Ціханавіча. Я канчаў пачатковую школу. Гэта быў першы афіцыйны выпуск пасля рэвалюцыі, а таму на экзамены прыехалі прадстаўнік раённага аддзела народнай асветы з Рагачова і настаўнік бліжэйшай, Свержанскай сямігодкі — як я даведаўся потым, Міхась Ціханавіч Лынькоў.

Экзамены былі строгія, але мы да іх падрыхтаваліся добра, і адказвалі на пытанні бойка і ўпэўнена. Нават някепска арыентаваліся па «сляпой» геаграфічнай карце. Сачыненне напісалі складна і пісьменна, здзівілі экзаменатараў досыць удалай дэкламацыяй вершаў.

Дзелавая частка закончылася ўрачыста. Хоць нас было ўсяго чацвёра выпускнікоў, прадстаўнік аддзела асветы, наш настаўнік гаварылі ўзнёсла, нібы перад імі была шматлікая аўдыторыя. Выступаў і Міхась Ціханавіч. Здрадлівая памяць не дае магчымасці зараз аднавіць, пра што ён гаварыў. Але як зараз бачу яго натхнёны твар, лагодную ўсмешку і дабрадушны выраз вачэй.

Восенню мы з сябрам падаліся ў Свержанскую сямігодку і там зноў сустрэліся з Міхасём Ціханавічам.

Склад настаўнікаў Свержанскай школы быў выключны. Тут пачыналі сваю педагагічную дзейнасць такія выдатныя майстры сваёй высакароднай справы, як Мікалай Іванавіч і Ядвіга Аляксандраўна Федчанкі, Хана Абрамаўна Аранкова і інш. Пра кожнага з іх, як пра бацьку ці маці, можна гаварыць многа і з любоўю. Вялікай павагай і аўтарытэтам карыстаўся Міхась Ціханавіч. У нас ён выкладаў гісторыю і маляванне, а ў старэйшых класах — яшчэ і літаратуру.

Мірнае жыццё ў краіне толькі наладжвалася (ішоў 1924—1925 навучальны год). Кніг у школьнай бібліятэцы было мала, таму Міхась Ціханавіч наладжваў вечарамі калектыўнае чытанне мастацкіх твораў. Неяк на гэта чытанне трапіў і я, але потым ужо не прапусціў ніводнага, бо ўсё было надзвычай цікава. Не па загадзе і патрабаванні, а па ўласнай ахвоце, самі таго не заўважаючы, мы ўступалі ў свет вялікіх ідэй і мар, адкрывалі сабе незвычайнае хараство паэзіі.

Настаўнікі і вучні Свержанскай сямігодкі ўяўлялі сабой дружны згуртаваны калектыў. Часта мы звярталіся да сваіх педагогаў з асабістымі просьбамі і заўсёды мелі падтрымку. Можа з тых дзён павялося так, што і зараз, калі вынікае пільная патрэба і неабходна дапамога, мы звяртаемся да Міхася Ціханавіча, а ён, у гэтым усе ўпэўнены, не пакіне чалавека ў бядзе.

Веданне Міхася Ціханавіча як чалавека дае магчымасць лепш зразумець яго як мастака слова. Гуманізм творчасці Лынькова ідзе з глыбінных нетраў псіхалогіі і светаўяўлення пісьменніка. Вялікі чалавекалюб у штодзённым жыцці не можа быць іншым у сваіх мастацкіх творах.

Было б аднак наіўным уяўляць характар Міхася Ціханавіча аднабакова. Пасля вайны вось ужо на працягу амаль чвэрці стагоддзя мы працуем разам у Інстытуце літаратуры Акадэміі навук. Пад яго кіраўніцтвам пісалі першыя даследаванні па гісторыі нашай нацыянальнай літаратуры, рыхтавалі навуковыя выданні твораў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча.

У жыцці кожнага з нас Міхась Ціханавіч адыграў большую ці меншую ролю. Ад яго мы вучымся быць уважлівымі, клапатлівымі, чулымі і разам з тым непрымірымымі да нядбальства і несумленнасці, патрабавальнымі ў сваёй штодзённай рабоце.

У маім уяўленні Міхась Ціханавіч Лынькоў — гэта надзвычай клапатлівы і ў той жа час патрабавальны чалавек. Некалькі год назад ён быў прызначаны рэдактарам маёй кнігі «Беларуская савецкая проза». Кожнаму аўтару за шчасце мець такога рэдактара, які з павагай ставіцца да выказаных у кнізе ідэй і разам з тым некалькі нават прыдзірлівы да хібаў, што зніжаюць вартасць даследавання.

У віры штодзённай карпатлівай працы мы часта забываемся сказаць адзін аднаму добрае ветлівае слова, якое робіць наша жыццё больш прыгожым і змястоўным. Карыстаючыся выпадкам з нагоды сямідзесяцігоддзя з дня нараджэння Міхася Ціханавіча, скажам шчыра, што ведаць яго, разам працаваць, слухаць яго мудрыя бацькоўскія парады, адчуваць яго клопат і ўвагу — вялікая радасць і шчасце.

Анатоль ВЯРЦІНСКІ

Міхасю Ціханавічу Лынькову

Мы любім Ваш гумар,
Вашу вясёлую шчырасць.
(Шкада, што мы рэдка
Вас чуем у апошні час).
«Дзярзайце, ўюнашы,» —
любімы Ваш выраз.
Для нас ён і жарт,
для нас — і наказ.
Ёсць розныя формулы...
«Як бы чаго не выйшла»,
«Абы было ціха»,
«Едзь цішай...»
і гэтак далей.
З мудрасцю гэткай
не пойдзеш далей і вышай
З мудрасцю гэткай
неба капці і тлей.
Мне больш да спадобы
Ваш выраз які стаў крылатым.
Вы знаеце словам цану.
Вы зведалі шмат на зямлі.
Вучылі дзяцей Вы,
салдатам былі, дыпламатам,
вучоным былі,
рыбаком нарачанскім слылі...
І плакала Рыва...
І плакала каня над лугам.
І каркаў груган.
І трызніў салдат над Бугам.
І гіне Астап...
Не, той не памірае,
каго вядзе дух
дзярзання і парывання.
Не справа мужчын
страхавацца, хавацца,
Не справа мужчын
баяцца, дрыжаць.
Якая б яна ні была — сітуацыя,
дзярзайце, ўюнашы!
Трэба дзярзаць!..
...«Дзярзаеш, ўюнаш!» —
аднойчы ў мяне Вы спыталі.
І сёння хачу я Вам,
дзядзька Міхась, адказаць:
А як жа іначай.
Я ж помню урок Ваш сталы.
Дзярзаць — значыць жыць,
жыць — значыць дзярзаць!

15 ТЫСЯЧ ГЛЕДАЧОЎ

Госці Мінска

ЗАКОНЧЫЎСЯ ФЕСТЫВАЛЬ КАМЕРНАЙ МУЗЫКІ

ФЕСТЫВАЛІ камернай музыкі сталі ў нас добрай традыцыяй, іх арганізатар — Беларуская дзяржаўная філармонія. Як паведамлялася ўжо, адкрыў фестываль вядомы ў краіне Маскоўскі камерны аркестр пад кіраўніцтвам Рудольфа Баршая, а завяршыўся — сольным канцэртам народнай артысткі Малдаўскай ССР, лаўрэата міжнародных конкурсаў імя П. Чайкоўскага ў Маскве і імя Т. Міуры ў Токіо Марыі Біешу.

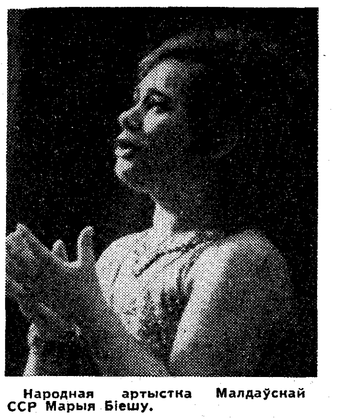
Шматлікія аматары музыкі Беларусі з задавальненнем слухалі канцэрты з удзелам Дзяржаўнага квартэта імя С. Танеева і струннага квартэта імя М. Лысенкі — лаўрэата VII міжнароднага конкурсу імя Лео Вайнера ў Будапешце.

У фестывалі прынялі ўдзел папулярныя музыканты: баяніст, заслужаны артыст РСФСР, лаўрэат міжнароднага конкурсу ў Варшаве Юрый Казанаў, балалаечнік, заслужаны артыст РСФСР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі і лаўрэат Усесаюзнага конкурсу Павел Нічыпарэнка, віяланчэліст, лаўрэат міжнароднага конкурсу імя П. Казальса ў Будапешце Ігар Гаўрыш. Упершыню выступаў у Мінску піяніст, лаўрэат міжнароднага конкурсу імя Вана Кліберна Мікалай Пятроў. З захапленнем слухалі аматары музыкі чароўныя гукі скрыпкі лаўрэата Усесаюзнага конкурсу музыкантаў-выканаўцаў імя П. Чайкоўскага ў Маскве Віктара Траццякова, дваццацітрохгадовага музыканта, лаўрэата міжнародных конкурсаў Філіпа Хіршхорна...

Фестываль камернай музыкі прайшоў у рэспубліцы з вялікім поспехам. На 43 канцэртах пабывала каля 15 тысяч слухачоў. Госці выступалі ў Мінску, Віцебску, Брэсце, Гомелі, Магілёве, Гродна, Полацку і Наваполацку, Бабруйску, Барысаве, Баранавічах, Маладзечна, Мастах, Оршы, Лідзе, Шчучыне. І ўсюды іх цёпла сустракалі.

Заслужаная артыстка РСФСР Таццяна Нікалаева.

Народная артыстка Малдаўскай ССР Марыя Біешу.

Маскоўскі камерны аркестр. Дырыжор Рудольф Баршай.

Лаўрэат Міжнародных конкурсаў Філіп Хіршхорн.

ШКОЛА МАСТАЦКАГА ВЫХАВАННЯ

Восьмы год існуе такая школа для юнакоў і дзяўчат пры Гомельскім Палацы чыгуначнікаў імя У. І. Леніна. Яе заняткі наведвае больш як 600 вучняў 8—10 класаў. Усю работу гэтай своеасаблівай школы плануе, каардынуе і накіроўвае савет, які працуе на грамадскіх пачатках.

Задача школы — выхаванне эстэтычнага густу ў моладзі, якая рыхтуецца ўступіць у самастойнае жыццё. Слухачы школы тут знаёмяцца з музыкай, творчасцю рускіх і замежных класікаў, з найбольш вядомымі творамі савецкіх кампазітараў, мастакоў, з тэатральным і выяўленчым мастацтвам.

Заняткі праходзяць 1—2 разы ў месяц. Іх праводзяць педагогі музычнага вучылішча, работнікі абласной філармоніі, мастацтвазнаўцы, рэжысёры і артысты драматычнага тэатра.

Толькі за апошні час слухачы школы пазнаёміліся з такімі тэмамі, як «Музыка ў жыцці У. І. Леніна», «Савецкая масавая песня», «Віды і жанры выяўленчага мастацтва». Як правіла, усе лекцыі суправаджаюцца спецыяльна падрыхтаванымі канцэртамі, хранікальна-дакументальнымі кінакадрамі, дэманстрацыяй твораў мастакоў, выстаўкамі.

КІНО

ЯШЧЭ АДНА СТАРОНКА ВЕКАПОМНЫХ ДЗЁН

ЗДЫМАЕЦЦА мастацкі фільм, прысвечаны падзеям, звязаным са станаўленнем маладой Савецкай рэспублікі.

Грамадзянская вайна. Войскі інтэрвентаў і белагвардзейцаў пагражаюць Краіне Саветаў. Становішча цяжкае, складанае. Прымаецца рашэнне аб пераездзе ўрада — Савета Народных Камісараў на чале з У. І. Леніным — з Піцера ў Маскву.

Кінематаграфісты звярнуліся да гэтай старонкі гісторыі, каб паказаць напружанне барацьбы паміж вызваленым Кастрычнікам працоўным народам і ўсімі тымі, хто спрабаваў спыніць ходу гісторыі.

...Ленін лепш за іншых разумеў, якім магнітам для ворагаў з'яўляецца знаходжанне ўрада рэспублікі Саветаў у Петраградзе. Узважыўшы ўсе «за» і «супраць», ён вырашае пераехаць. Яго падтрымліваюць Ф. Э. Дзяржынскі, У. Д. Бонч-Бруевіч, М. І. Падвойскі. Саўнарком вырашае пытанне аб пераносе сталіцы ў Маскву, у гістарычна аформлены цэнтр краіны, бліжэй да важнейшых эканамічных раёнаў краіны.

Падрыхтоўка праводзілася тайна. Былі прыняты меры засцярогі. І вось поезд з членамі ўрада — экстрачы поезд № 4001 — дакладна ў прызначаны час адышоў ад маленькай платформы, так званай Цвяточнай пляцоўкі Нікалаеўскай (цяпер Акцябрскай) чыгункі... Фільм раскажа пра падзеі хвалюючыя і драматычныя. Дастаткова сказаць, што правыя эсэры-баевікі і анархісты двойчы рабілі напад на чыгуначны састаў, што пуці ў некалькіх месцах былі замініраваны. Адзін з кіраўнікоў правых эсераў гаварыў: «Нам прадстаўляецца магчымасць пакончыць з усім урадам адразу. З Саўнаркомам і з Леніным».

Быў замініраваны мост, які знаходзіўся пры выхадзе пуцей з вакзала, на магістраль, але, на шчасце, поезд вырашылі адправіць не з вакзала, а з Цвяточнай пляцоўкі. Аказаўся замініраваным участак пуці каля Любані, і на ім незадоўга да прыходу ўрадавага поезда ўзарваліся вясковыя сані. Уначы ля станцыі Малая Вішэра рэйкі былі абліты маслам, а на поезд, які спыніўся, накіраваны загадзя падрыхтаваны натоўп дэзерціраў, якім сказалі, што ў вагонах спірт, цукар і каштоўнасці, а аб тым, што ў поездзе Ленін, яны не ведалі. Толькі пільнасць чэкістаў, зладжаныя дзеянні чыгуначнікаў, адвага латышскіх стралкоў дапамаглі ліквідаваць налёт, прычым без ахвяр і настолькі бясшумна, што Уладзімір Ільіч даведаўся аб здарэнні толькі раніцай.

11 сакавіка ўвечары поезд прыбыў у новую сталіцу. На наступны дзень у многія краіны свету былі адпраўлены тэлеграмы з новым адрасам урада Федэратыўнай Савецкай Рэспублікі: «Масква. Крэмль»...

Рэжысёр-пастаноўшчык фільма Вілен Азараў расказвае:

— Дзеянне адбываецца не толькі ў поездзе, але і на станцыях, і ў калідоры Смольнага, і ў кабінеце У. І. Леніна ў Крамлі, і на вуліцах Петраграда і Масквы. Наша задача — раскрыць шматгранны вобраз правадыра, яго мудрасць, арганізатарскі геній, уменне арыентавацца ў складаных палітычных абставінах тых дзён. Галоўнае ў фільме — не сюжэтныя перыпетыі, а характар Уладзіміра Ільіча, які раскрываецца ў яго ўзаемаадносінах з акружаючымі, спрэчках, у сцэне ў вагоне, калі ён дыктуе артыкул Н. К. Крупскай, у сутыкненні розных пунктаў гледжання, у роздуме над лёсам рэвалюцыі і краіны. Ленін у фільме — чалавек валявы, складаны, цікавы, моцны; чалавек, які трапіў у неверагодна цяжкія акалічнасці і вядзе з гэтымі акалічнасцямі барацьбу.

У крытычныя мінуты Ленін паказаў сябе мужным, адважным, разважлівым чалавекам і адначасова клапатлівым мужам і пяшчотным братам. Нягледзячы ні на якую небяспеку, ён заставаўся ўважлівым да сяброў, не губляў прысутнасці духу і пачуцця гумару. Гледачы ўбачаць Леніна рэзкім і мяккім, пяшчотным і бескампрамісным. У размовах з Крупскай, Дзяржынскім, гутарках з маладымі супрацоўнікамі Саўнаркома Уладзімір Ільіч быў вясёлым чалавекам і дасціпным расказчыкам. У спрэчцы з Бухарыным ён рэзкі і бескампрамісны. Мы хочам паказаць правадыра рэвалюцыі ва ўсёй мнагастайнасці яго дзейнасці: барацьбітом за мір, стваральнікам Чырвонай Арміі, кіраўніком партыі і дзяржавы. І адначасова паказаць яго велічную прастату і чалавечнасць, стратэгічныя здольнасці і індывідуальнасць характару — уменне ў час любой небяспекі займацца неадкладнымі справамі.

Толькі два ці тры эпізоды карціны праходзяць без удзелу Леніна.

Усё гэта накладвае надзвычай вялікую адказнасць на выканаўцу яго ролі акцёра Куйбышаўскага драматычнага тэатра народнага артыста РСФСР Мікалая Засухіна. Я пераканаты ў тым, што Засухін — мастак вялікага творчага дыяпазону, рэдкай акцёрскай індывідуальнасці — справіцца з гэтай задачай.

Узнаўляючы былое, мы імкнёмся да гранічнай гістарычнай верагоднасці. Гэта адносіцца і да знешняга аблічча станцый былой Нікалаеўскай чыгункі — Цвяры, Малой Вішэры, вагонаў паўвекавой даўнасці, і да паказу гістарычных падзей, дзівосных па сваіх маштабах і драматызме. Цітры дакладна ўкажуць дату і месца кожнага эпізода. І здымаецца фільм у тых месцах, дзе адбываліся падзеі, — на Цвяточнай пляцоўцы, у Смольным, Крамлі...

Здымае карціну аператар Марк Дзятлаў, мастак — Сямён Ушакоў.

Свярдлова іграе Уладзімір Татосаў, Бонч-Бруевіча — Георгій Кулікоў, Луначарскага — Яўгеній Еўсцігнееў, Крупскую — Эма Папова. У карціне заняты таксама Рыгор Гай і Армен Джыгарханян, Уладзімір Кашпур і Андрэй Файт.

— Што можна сказаць аб стылі фільма? — пытаюся ў рэжысёра.

— Мне ён уяўляецца як своеасаблівае спалучэнне гістарычнай драмы і паэтычнага апавядання, дзе строга дакументальны расказ будзе суседнічаць з лірычнымі сцэнамі гутарак Уладзіміра Ільіча з Надзеждай Канстанцінаўнай Крупскай і Марыяй Ільінічнай Ульянавай. Дзеянне нашага фільма праходзіць усяго на працягу двух дзён — 10 і 11 сакавіка 1918 года. Але ў іх складаная перадгісторыя і грандыёзны працяг. Наша ж задача ў тым, каб расказаць аб гэтых падзеях як мага больш дакладна і цікава. Поезд, у якім едзе Ільіч, поезд рэвалюцыі, трымае шлях у будучае, у заўтрашні дзень, у гісторыю.

Сямён МАРКАЎ,
(АДН).

НА ФАБРЫЦЫ ГУКАЎ

САВЕЦКІЯ НАРОДНЫЯ МУЗЫЧНЫЯ ІНСТРУМЕНТЫ «ДОМА» І ЗА МЯЖОЙ

АЎТАРУ гэтых слоў давялося аднойчы быць сведкам незвычайнай сцэны ў незвычайным месцы. Адбылося гэта недзе ў Атлантычным акіяне, на паўдарозе паміж Англіяй і Канадай. На цеплаходзе «Аляксандр Пушкін», які абслугоўвае лінію Ленінград — Манрэаль, разыгрывалася латарэя. Калі быў абъяўлены чарговы нумар білета, аказалася, што яго ўладальнік — канадскі пасажыр — выйграў сяміструнную рускую гітару. Услед за гэтым яшчэ адзін буйны выйгрыш — цудоўны тульскі самавар атрымаў, здаецца, англічанін. Уладальнікі «шчаслівых» білетаў заспрачаліся — чый выйгрыш лепшы? Гаспадар гітары даводзіў што яго «сувенір» больш каштоўны (мелася на ўвазе, зразумела, не яго цана), чым самавар — няхай нават такі бліскучы, што вачам балюча...

— Руская гітара — гэта ж цудоўна! — захапляўся канадзец, перабіраючы струны.

Прыкладна такія ж водгукі можна знайсці ў тоўстай папцы, што захоўваецца на фабрыцы народных музычных інструментаў імя А. В. Луначарскага ў Ленінградзе. Па гэтаму адрасу ідуць і ідуць пісьмы з розных куткоў Савецкага Саюза і замежных краін.

Гэта натуральна — у Савецкім Саюзе рускія народныя інструменты вельмі папулярныя. У краіне налічваюцца тысячы аркестраў рускіх народных інструментаў, калектываў мастацкай самадзейнасці на заводах і фабрыках, у вёсках і навучальных установах. Акрамя таго — мноства турыстаў, неразлучных са звонкай гітарай.

«Нам патрэбная сямірструнная эстрадная гітара з выразам у верхнім правым кутку». — пішуць на ленінградскую фабрыку кіраўнікі аднаго з дамоў культуры Кустанайскай вобласці.

«Ці не можаце вы зрабіць для мяне 6-струнную канцэртную гітару з настроенай дэкай для нейлонавых струн, натуральнага колеру?» — пытаецца аматар музыкі, які жыве ў Магнітагорску.

«Пераканаўча прашу зрабіць для мяне 7-струнную гітару, колер чорны з белай акантоўкай, корпус з чырвонага дрэва або арэха», — гаворыцца ў пісьме з Горкаўскай вобласці.

А вось пісьмо са Злучаных Штатаў Амерыкі. Ф. Плаўскоўскі, відаць, студэнт аднаго з універсітэтаў, піша:

«Купіў адну з вашых балалаек. Я вельмі задаволены ёю... Я цікаўлюся рускай народнай музыкай і хачу вучыцца далей. Ці не маглі б вы напісаць аб тым, што вырабляе ваша фабрыка? Якія інструменты ў вас можна купіць? Мы з сябрамі хочам стварыць маленькі рускі аркестр. Ваша балалайка давала мне (так і напісана па-руску — А. Н.) многа гадзін шчасця».

Англічанін Кован, які гандлюе музычнымі інструментамі, піша, што задаволены ленінградскімі гітарамі і што на іх «увесь час вялікі попыт». А мастацкі кіраўнік аркестра мандалiністаў Лодзінскай станцыі радыёвяшчання Эдуард Цюкша і яго калега Ян Пакула паведамляюць:

«...Мы атрымалі зроблены вамі камплект чатырохструнных домр для нашага адзінага ў Польшчы прафесіянальнага аркестра гэтага тыпу — аркестра мандалiністаў Лодзінскай станцыі радыёвяшчання. Мы з вялікай прыемнасцю павінны адзначыць, што атрыманыя намі інструменты... гучаць цудоўна і цалкам нас задавальняюць. Гэта домры самага высокага класа».

Заснаваная ў 1925 годзе фабрыка многае зрабіла каб наладзіць выпуск розных рускіх музычных інструментаў. Пачынаць давялося ў напалавіну саматужных умовах. З гадамі на фабрыцы адбыліся карэнныя змены. У вытворчасць уведзены навейшыя тэхнічныя працэсы і матэрыялы, механізаваны многія аперацыі. Увайшлі ў строй паўаўтаматычныя лініі для лакіроўкі грыфаў і корпусаў інструментаў, новыя машыны і прыстасаванні. Усё гэта дало магчымасць калектыву фабрыкі з года ў год павялічваць выпуск прадукцыі. У 1969 годзе фабрыка дасць каля 600 тысяч розных шчыпковых інструментаў. Зараз тут выпускаюцца цэлыя аркестры, якія складаюцца з 20 інструментаў. Толькі што асвоена вытворчасць электрагітар. Створаны спецыяльны цэх індывідуальных заказаў, куды часта завітваюць вядомыя музыканты - прафесіяналы.

Фірмы дзесяткаў розных краіх ахвотна робяць заказы на ленінградскай фабрыцы. «1834», «200», «500» — столькі гітар і мандалін было адпраўлена некалькі гадоў назад у Фінляндыю, Швецыю і Нарвегію. У 1968—1969 гадах у адрас акцыянернага таварыства «Левютукку» паслана яшчэ 300 гітар і 30 балалаек. Некалькі сот такіх жа інструментаў накіравана сёлета ў Таронта. Пастаянны заказчык фабрыкі Англія.

Усяго за апошнія восем гадоў фабрыка адправіла за мяжу каля 200 тысяч музычных шчыпковых народных інструментаў.

Асобнае месца на фабрыцы займаюць арфы. Гавораць, гэты інструмент з'явіўся яшчэ да нашай эры. Раней на ўпрыгожванне арфы ішлі золата, каштоўныя камяні. «Жылі» арфы толькі ў пышных салонах арыстакратаў, у царскіх і каралеўскіх палацах. У дарэвалюцыйнай Расіі арфы не выраблялся. Рускія музыканты за вялікія грошы куплялі іх за граніцай.

І вось на фабрыцы імя А. В. Луначарскага была распрацавана канструкцыя арфы, якая па задуме яе стваральнікаў ні ў чым не павінна саступаць аналагічным замежным інструментам. У Архангельскай вобласці спецыялісты карпатліва адбіралі на лесасеках спецыяльныя гатункі дрэваў — рэзанансныя елкі, якія праходзілі затым тэхналагічны шлях, даўжынёй амаль у тры гады, перш чым трапіць у рукі сталяра або разьбяра...

Слухаючы чароўныя гукі арфы, не задумваешся, канечне, наколькі складаная канструкцыя гэтага цудоўнага інструмента. А ў ім амаль 2,5 тысячы дэталей! Асабліва складаны галоўны механізм арфы, які вымярае вышыню гучання струн. Ён больш дакладны, чым нават гадзіннікавы механізм. І напэўна, яшчэ не хутка мы будзем гаварыць «масавая вытворчасць» адносна арфы. Сапраўды ювелірная праца патрэбна для таго, каб нарадзіўся новы цудоўны інструмент. 5—6 арф у месяц, 60 у год выпускае зараз фабрыка ў Ленінградзе. І гэтыя інструменты атрымалі шырокае прызнанне ў Савецкім Саюзе і за мяжой. Яшчэ студэнткай Маскоўскай кансерваторыі чэшская дзяўчына Марцэла Кожыкава заказала арфу ленінградскім майстрам. Прыехаўшы дадому, яна прыслала ў Ленінград пісьмо, у якім паведамляла: «Хутка ў мяне самастойны канцэрт. Буду іграць на вашай арфе. Вельмі хвалююся».

Калектыў фабрыкі пажадаў маладому музыканту творчага поспеху. І вось новае пісьмо з Прагі:

«Дзякую вам за вельмі добры інструмент, які дапамог поспеху майго канцэрта. Вашай арфай я вельмі задаволена».

А ў Ленінград на фабрыку музычных інструментаў паступаюць усё новыя заказы...

Аўтаном НЯПОМНЯШЧЫ,
карэспандэнт АДН.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

2 снежня

Першая праграма. 9.10 — тэлебачанне школе. Фізіка. 10-ы клас. «Рэчыва ў магнітным полі». 9.40 — «Песні іх барацьбы». Кінанарыс. 16.55 — праграма перадач. 17.00 — навіны (М). 17.15 — «Аб'ектыў». Па залах Міжнароднай выстаўкі фотамастацтва, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна (М). 18.00 — для дзяцей. «Хітрушкін малюе». 18.20 — «Панарама навін». 18.30 — «Ленінскі універсітэт мільёнаў». Гістарычны матэрыялізм. «Класы і класавая барацьба» (М). 19.00 — «Па вашых просьбах». Канцэрт па заяўках будаўнікоў. 19.30 — «Мне было дзевятнаццаць». Мастацкі фільм. 21.20 — «Мурло ананіма». Дакументальны фільм. 21.30 — «Лінія, якая ідзе ў бясконцасць». Аб развіцці сучаснай харэаграфіі. 22.15 — кінапанарама (М). 23.45 — навіны (М).

Другая праграма. 10.00 — навіны (М). 10.15 — «Маршрутамі пяцігодкі». Перадача з Куйбышава. 10.45 — канцэрт удзельнікаў мастацкай самадзейнасці воінаў-сувязістаў (М). 12.05 — тэлевізійнае агенцтва «Піянерыя». Перадача з Данецка. 18.00 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. «Умелыя рукі» (М). 18.30 — для школьнікаў. «Караблі без капітанаў». Дакументальны фільм. 19.00 — знаёмства з операй. «Ай-Чурэк». Спектакль Кіргізскага дзяржаўнага тэатра оперы і балета. Перадача з Фрунзе. У перапынках і пасля заканчэння — навіны (М).

3 снежня

Першая праграма. 9.10 — тэлебачанне — школе. Фізіка. 10-ы клас. «Магнітны гістэрэзіс». 9.40 — «Серабрыстыя крылы». Кінанарыс. 15.50 — праграма перадач. 15.55 — праграма каляровага тэлебачання. Маскоўскі міжнародны турнір па хакеі. Фінляндыя — СССР (М). У перапынках — «Панарама навін» і «У квадраце рынга». Тэленарыс. 18.30 — па ленінскіх мясцінах. «Ленін у Фінляндыі» (М). 19.00 — «Бяроза». Тэлевізійны мастацкі фільм (М). 19.20 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 19.55 — Маскоўскі міжнародны турнір па хакеі. ЧССР — Швецыя (М). У перапынках — навіны (М). 22.30 — «Новыя гарызонты калгаснага ладу». Сустрэча з дэлегатамі III Усесаюзнага з'езда калгаснікаў. 22.50 — «Музычная фільматэка». Эстрадная праграма. 23.40 — навіны (М).

Другая праграма. 21.10 — экран паўторнага фільма. «Вогненныя вёрсты». Мастацкі фільм. 22.30 — «Меч і пэндзаль». Выяўленчае мастацтва В'етнама. Перадача з Кіева. 23.10 — Канцэрт (М).

4 снежня

Першая праграма. Тэлевізійны фестываль абласцей Беларусі. «У эфіры — ардэнаносная Мінршчына». 16.30 — праграма перадач. 16.35 — «Вуліцы і плошчы расказваюць». Мінск. Прывакзальная плошча. 17.05 — «Ад Нёмана да Волгі». Тэлевізійны расказ пра браняпоезд імя У. І. Леніна. 17.30 — «Вецер вандраванняў». Тэлепадарожжа па славутых мясцінах Мінскай вобласці. 18.00 — «Дзённік пяцігодкі». 18.30 — «Я — з 60-х». Маладзёжная праграма, прысвячаецца Салігорску. 19.00 — «Чалавек зямлі маёй». Тэленарыс. 19.15 — «Тэлеаб'ектыў на сельскай будоўлі» 19.40 — «У сённяшніх планах — заўтрашні дзень». Выступленне першага сакратара Мінскага абкома партыі І. Я. Палякова. 19.55 — Маскоўскі міжнародны турнір па хакеі. Канада — СССР (М). У перапынках — «Панарама навін». 22.30 — «Усе музы ў госці да нас». Вечар-сустрэча перадавікоў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і дэлегатаў III Усесаюзнага з'езда калгаснікаў з творчай інтэлігенцыяй.

Другая праграма. 10.00 — навіны (М). 10.15 — па ленінскіх мясцінах. «Ленін у Фінляндыі» (М). 10.45 — «Табе, юнацтва!» Перадача з Адэсы. 11.40 — «Веды». Перадача з Тбілісі. 17.00 — навіны (М). 17.15 — Ю. Яфімаў. «Двое ў снежні». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля (М). 18.00 — для школьнікаў. «Жаваранак» (М). 18.30 — ленінскі універсітэт мільёнаў. Гісторыя КПСС. «Стварэнне СССР — ажыццяўленне ленінскай нацыянальнай палітыкі партыі» (М). 19.00 — «Дзень добры, Карпаты!». Тэлевізійны мастацкі фільм (М). 19.40—19.55. «Час». Інфармацыйная праграма (М). 22.30 — «Сустрэча ў гарах» Мастацкі фільм (М). 23.55 — навіны (М).

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА».

Дазвольце праз вашу газету выказаць маё шчырае прызнанне ўсім арганізацыям, прадпрыемствам, таварышам і сябрам, якія прыслалі віншаванні і добрыя пажаданні ў сувязі з маім 80-годдзем і высокай урадавай узнагародай.

С. НІКАЛАЕЎ,
народны мастак БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР.

БЕССМЯРОТНЫ ВОБРАЗ ПРАВАДЫРА

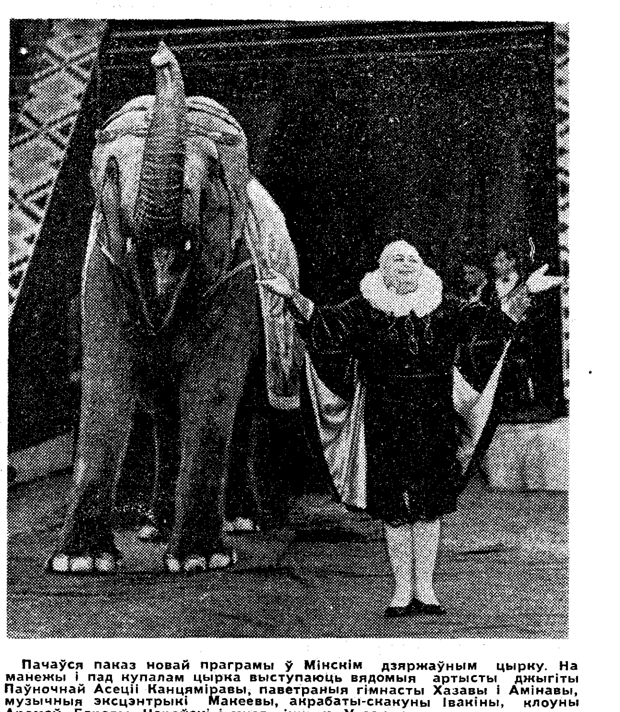
Кракаўскі журналіст Ян Адамчэўскі напісаў кнігу «Ленін у Польшчы». Яе выпусціць выдавецтва польскага агенцтва «Інтэрпрэс». Галоўны рэдактар выдавецтва Здзіслаў Антас у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС падкрэсліў: 100-годдзе з дня нараджэння вялікага правадыра выдавецтва адзначыць некалькімі навінкамі. Сярод іх работа Яна Адамчэўскага з'яўляецца найбольш цікавай публікацыяй апошніх гадоў аб знаходжанні Ільіча ў нашай краіне. Гэта — біяграфічны рэпартаж аб 1912—1914 гадах, калі У. І. Ленін пераехаў з Францыі бліжэй да рускай граніцы. У ім Ленін прадстае як правадыр рэвалюцыі і мысліцель з усімі сваімі цудоўнымі чалавечымі якасцямі, якія праяўляліся ў сустрэчах і гутарках з мясцовымі жыхарамі, у пісьмах да родных і знаёмых. Аўтар выкарыстаў вялікі дакументальны матэрыял, выклаўшы яго ў яркай і вобразнай мастацкай форме. У кнізе ёсць успаміны людзей, якія сустракаліся з Ільічом, фрагменты з навуковых прац, якія датычыліся яго дзейнасці ў той перыяд.

З удзячнасцю ўспамінае Ян Адамчэўскі аб сваіх паездках у Савецкі Саюз, аб кансультацыях з супрацоўнікамі Інстытута марксізма-ленінізма пры ЦК КПСС, якія аказалі яму вялікую дапамогу ў рабоце над кнігай. У выніку паездак па роднай краіне нарадзіўся раздзел, які адлюстраваў увасабленне ленінскіх ідэй у Народнай Польшчы. У заключэнне кнігі дадзена інфармацыя аб музеях У. І. Леніна ў Варшаве, Кракаве, Пароніне і Белым Дунайцы.

Сярод найбольш цікавых работ, якія выдавецтва рыхтуе да 100-годдзя правадыра пралетарыяту, Здзіслаў Антас адзначыў таксама зборнік «Ленін аб друку» — вынік шматгадовай працы навуковага супрацоўніка Марыі Рус.

В. МІХАЛЬЧАНКА,
карэспандэнт ТАСС.

Варшава.

Пачаўся паказ новай праграмы ў Мінскім дзяржаўным цырку. На манежы і пад купалам цырка выступаюць вядомыя артысты джыгіты Паўночнай Асеціі Канцэміравы, паветраныя гімнасты Хазавы і Амінавы, музычныя эксцэнтрыкі Макеевы, акрабаты-скакуны Іванкіны, клоуны Арамаў, Баравы, Нароўскі і многа іншых. У заключэнне праграмы выступае народны артыст РСФСР Юрый Уладзіміравіч Дураў з дрэсіраванымі звярамі.

На здымку — выступае Ю. Дураў.

«ГЕРНІКА» НЕ БУДЗЕ Ў ФРАНКО

Урад Іспаніі ўзняў у апошнія дні прапагандысцкую шуміху вакол вядомай карціны Пабла Пікасо «Герніка». Дырэктар дэпартамента мастацтваў Флярэнціна Эмбід заявіў, што «ўрад генерала Франко лічыць, што месца карціны «Герніка» ў Мадрыдзе». Французскі чыноўнік сказаў таксама, што гэта палатно зойме цэнтральнае месца ў музеі сучаснага іспанскага мастацтва, які плануецца адкрыць у наступным годзе ў універсітэцкім гарадку іспанскай сталіцы.

Гэта заява выклікала ажыўленыя каментарыі газет і часопісаў Францыі, дзе жыве Пабла Пікасо. Мясцовыя аглядальнікі пішуць, што Франко, узняўшы шум вакол «Гернікі», імкнецца такім чынам прымусіць Пікасо прыехаць у Іспанію. Ён мяркуе, што гэты факт абеліць яго перад сусветнай грамадскасцю, прымусіць забыць паліцэйскія рэпрэсіі супраць дэмакратаў і патрыётаў. Франко, піша газета «Пары-прэс-энтрансіжан», вядзе бітву за Пікасо.

Як вядома, сусветна славуты мастак пакінуў радзіму пасля прыходу Франко да ўлады і ніколі не прыязджаў туды пасля гэтага. Ён неаднаразова заяўляў, што не вернецца ў Іспанію да таго часу, пакуль там будзе панаваць дыктатар.

Карціна «Герніка» — шэдэўр творчасці Пікасо, аднаго з буйнейшых мастакоў нашага часу. Манументальная фрэска паказвае варварскае знішчэнне фашысцкімі бамбардзіроўшчыкамі, якіх Гітлер паслаў на дапамогу Франко, невялікага баскскага горада Герніка ў правінцыі Біскайя ў час грамадзянскай вайны ў Іспаніі ў красавіку 1937 года. У выніку гэтай бамбардзіроўкі горад быў сцёрты з зямлі. Пад руінамі будынкаў загінула 2 000 мірных жыхароў — жанчын, дзяцей, старых. Тысячы чалавек былі паранены. Герніка стаў сімвалам крывавых злачынстваў фашызму.

Палатно «Герніка», выкананае ў чорна-белых тонах, было напісана Пікасо па заказе рэспубліканскага ўрада Іспаніі для іспанскага павільёна на сусветнай выстаўцы ў Парыжы. Не пакладаючы рук працаваў Пікасо над карцінай, уклаўшы ў яе ўсю нянавісць да фашызму і вайны. «Герніка» знаходзіцца цяпер на захаванні ў музеі сучаснага мастацтва ў Нью-Йорку.

Нядаўна штотыднёвік «Летр франсэс» апублікаваў пісьмо, якое, як стала вядома, перадала яго рэдакцыі жонка Пікасо — Жаклін Пікасо. У пісьме рашуча выкрываюцца распаўсюджаныя франкісцкім рэжымам чуткі адносна магчымасці вяртання карціны «Герніка» ў Іспанію. Пабла Пікасо перадаў палатно ў падарунак ураду Іспанскай Рэспублікі. «Герніка» належыць ураду Іспанскай Рэспублікі, а не ўраду генерала Франко, падкрэсліваецца ў пісьме».

Р. СЯРЭБРАННІКАЎ,
карэспандэнт ТАСС.

Парыж.

КНІГА ПРА ФАЛЬКЛОР ДАНЕЦКІХ ШАХЦЁРАЎ

Пасля вайны карэспандэнт «Правды», Саўінфармбюро і «Литературной газеты» Аляксей Іонаў уздоўж і ўпоперак аб'ездзіў Данбас. Вядомы пісьменнік, у мінулым шахцёр вугальнага рудніка «Пралетарская дыктатура», выпусціў каля дваццаці кніг. Героі твораў Аляксея Іонава — шахцёры. Таму не дзіўна, што многія гады жыцця аўтар прысвяціў вывучэнню шахцёрскага фальклору і выдаў тры кнігі на гэту тэму. У зборнікі ўвайшлі нарысы па гісторыі рускага рабочага фальклору, творы вуснай творчасці шахцёраў Данецкай, Луганскай і Растоўскай абласцей.

Вялікую цікавасць уяўляе трэці зборнік данецкага пісьменніка «Пяе душа шахцёрская», выхад якога супаў з 100-годдзем «шахцёрскай сталіцы» — горада Данецка.

Больш дзесяці гадоў Аляксей Іонаў збіраў фактычны матэрыял. Ён перачытаў газеты і часопісы мінулага стагоддзя, статыстычныя зборнікі царскай Расіі і даследаванні фальклarыстаў Урала, Сібіры, паўночных абласцей РСФСР і Украіны.

У кнізе «Пяе душа шахцёрская» пісьменніку ўдалося ўзнавіць самабытныя карціны і вобразы людзей Данецкага краю, тыя перамены, якія прынесла ў іх жыццё Савецкая ўлада, і якія ярка адлюстраваліся ў шахцёрскім фальклоры.

Яўгеній ВАЛОШКА,
кандыдат філалагічных навук,
(АДН).

ГАСПАДАР КНІЖНАГА ФУРГОНА

Не паспелі яшчэ закончыцца заняткі аграномаў у саўгасе «Белае» Полацкага раёна, як на двары саўгаса спыніўся кніжны фургон. Праз некалькі мінут гаспадар фургона Анатоль Кухарэнка ўжо гасцінна сустракаў кнігалюбаў — удзельнікаў семінара. Як па ўзмаху чароўнай палачкі з'явіліся на прылаўку кнігі па пытаннях сельскай гаспадаркі, даведнікі, метадычныя дапаможнікі. Кожны змог выбраць кнігу сабе па душы.

Гэта ўсяго толькі адзін невялікі эпізод з будняў шафёра Полацкага райспажыўсаюза Анатоля Кухарэнкі. Вось ужо некалькі гадоў ён развозіць кнігі па вёсках раёна. Аднак ён не абмяжоўваецца толькі перавозкай — ён сапраўдны кнігалюб, які ўмела прапагандуе літаратуру сярод сельскага насельніцтва. Жыхары многіх вёсак загадзя ведаюць дзень, калі на калгасным двары з'явіцца знаёмы аўтафургон.

Вам трэба кніга па садоўніцтву?! Калі ласка! Вы хочаце прачытаць апошні раман Івана Шамякіна?! Ён таксама ёсць! А заказы ён выконвае дакладна. Усе могуць спадзявацца, што атрымаюць, што заказалі.

Асобным попытам сярод сельскіх працаўнікоў карыстаецца літаратура, якая расказвае аб жыцці У. І. Леніна, — расказвае Анатоль. — Толькі за апошні месяц было прададзена такіх кніг больш чым на 350 рублёў. А попыт з кожным днём усё большы і большы.

Зараз Анатоль рыхтуе да продажу серыю кніг беларускіх аўтараў. Тут Іван Мележ і Янка Брыль, Іван Шамякін і Кузьма Чорны і іншыя беларускія пісьменнікі.

М. ПАШКЕВІЧ,
начальнік аддзела арганізацыі гандлю Віцебскага аблспажыўсаюза.

Галоўны рэдактар Л. Я. ПРОКША.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. П. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-24-62, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Індэкс 63856 Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. АТ 19074